

Aktuality Zväzu

Ročník XXVIII. ~ Číslo II
Jún 2019
ISSN 1338 – 7960

BENEFIT

PRE ČLENOV ODBOROVÉHO
ZVÄZU PRACOVNÍKOV
ŠKOLSTVA A VEDY NA SLOVENSKU

VÝHODY VIP PROGRAMU

EXKLUZÍVNE ZĽAVY

Zvýhodnené ceny naprieč
celým sortimentom

LEN PRE VÁS

Neverejná cenová
hladina produktov

NAKUPUJTE KDEKOLVEK

Na e-shope www.DATART.sk
i v predajniach

AKO VYUŽÍVAŤ BENEFIT:

1. **Registrujte sa** na www.DATART.sk/vip
2. **Zadajte VIP kód: **VIPSKSKOLA19****
3. **Nakupujte za výhodné VIP ceny!**
 - **na e-shope:** Prihláste sa do svojho účtu a ceny sa vám automaticky prepočítajú na VIP.
 - **v predajni:** Identifikujte sa u personálu svojím VIP účtom.

Príhovor predsedu

Vážené kolegyně,
vážení kolegovia,

blíži sa záver školského a akademického roku 2018/2019. Ak sa pozrieme, čo končiaci sa školský a akademický rok priniesol, môžeme povedať nasledujúce:

Slovo reforma – pomaly sa stáva archaizmom, zrejme by bolo lepšie hovoriť o optimalizácii.

Systémové zmeny – ťažko definovateľné spojenie, ktoré používajú nielen politici, ale aj iní, ktorí ho nevedia vysvetliť.

Kvalita vzdelávania – som presvedčený, že máme kvalitných pedagógov, ktorí to dennodenne potvrdzujú vo vyučovacom aj výchovnom procese. Problém nekvality sa často vytvára umelo. Tento dojem vytvárajú najmä politici, ale aj niektorí zriaďovatelia najmä v obciach, kde chce starosta riadiť riaditeľa, pedagógov a zasahuje do vyučovacieho procesu. Žiaľ, stretávame sa s takýmito nežiaducimi javmi. Zmenu prináša nový zákon o pedagogických a odborných zamestnancoch.

Odmeňovanie – zmeny v roku 2019 sa dotkli nepedagogických aj pedagogických a odborných zamestnancov, učiteľov vysokých škôl a vedecko-výskumných zamestnancov. Zvýšenie stupnice platových taríf nepedagogických zamestnancov tak, že sa

začína na úrovni minimálnej mzdy, chápeme ako veľký krok dopredu. Podarilo sa nám tiež dohodnúť ďalšiu valorizáciu platov začínajúcich pedagogických a odborných zamestnancov, učiteľov vysokých škôl a vedecko-výskumných pracovníkov od 1. septembra 2019. Musíme povedať, že trend zvýšenia platov pre všetkých zamestnancov v školstve je potrebné zachovať aj v budúcich rokoch. To je výzva pre vládu, ktorá vzíde z volieb v roku 2020.

Po schválení nového zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch 138/2019 Z. z. participujeme na jeho vykonávacích predpisoch, najmä na nariadení vlády SR, ktoré má priniesť pozitívnu zmenu v miere vyučovacej a výchovnej povinnosti zamestnancov regionálneho školstva.

Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku naďalej vynakladá maximálne úsilie na kvalitné zabezpečenie platových a sociálnych podmienok pre svojich členov, ale aj ostatných zamestnancov v školstve.

Prajem všetkým pedagogickým a odborným zamestnancom, učiteľom vysokých škôl, vedeckým a výskumným zamestnancom a nepedagogickým zamestnancom krásne prežitie dovolenkových dní.

Ing. Pavel Ondek,
predseda OZ PŠaV

Obsah

Blahoželáme

Slávnostné ocenenie pedagógov 4

Z činnosti združení

Deň učiteľov v okrese Zvolen 5
Školenie výborov profesijných sekcií ZZŠ OZ PŠaV na Slovensku 6
1. florbalový turnaj zamestnancov univerzít 8

Môj názor na vec

Ekonomika bez hotovosti 10
Daňový poker 11
Vzťahy na pracovisku 12

Zamestnanosť a platy v školstve

Porovnanie priemernej mzdy v regionálnom školstve za 1. štvrťrok 2018 a 1. štvrťrok 2019 14
Počet zamestnancov a priemerné mzdy na VVŠ za 1. štvrťrok 2019 15
Prehľad o zamestnancoch a mzdových prostriedkoch na VVŠ SR za 1. štvrťrok 2018 a 1. štvrťrok 2019 15

Rokovania, konferencie, pléna

VIII. zjazd ČMOS PŠ 16
ETUCE otvára diskusiu o obnove odborových zväzov 16

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

Vzdelávanie odborových inšpektorov na Štrbskom Plese 17

Aktuálne o školstve

Sto rokov od založenia Univerzity Komenského M. Lubyová: Učiteľom sa historicky zvýšili platy a zvyšovanie bude pokračovať 18

Nové právne predpisy

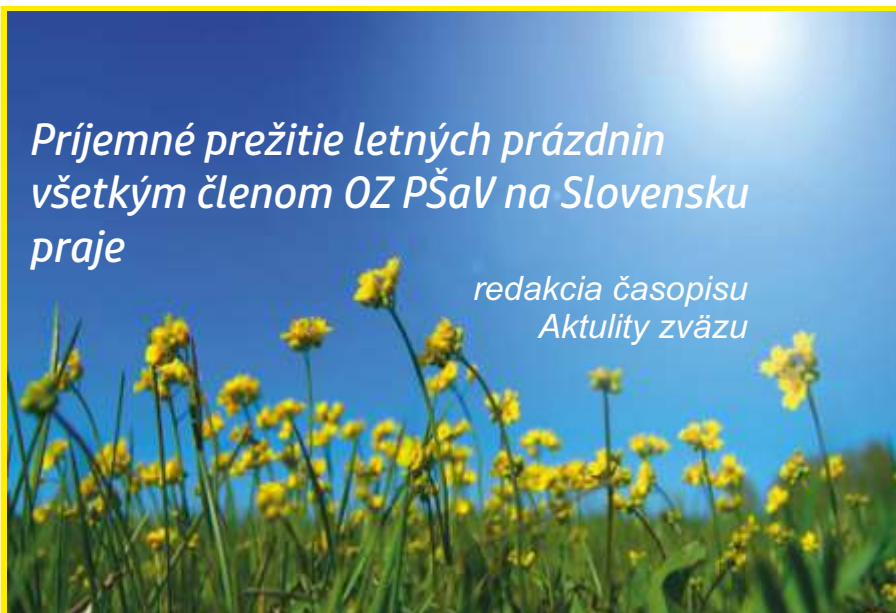
Mzdové zvýhodnenie za prácu v sobotu, za prácu v nedeľu a za prácu v noci od 1. mája 2019 19

Odborné recenzované príspevky

Hlasové rozcvičky v materskej škole ako prostriedok hovorenia a počúvania s porozumením 22
Keď príroda vychováva a škola je druhým domovom Vidiecke internátne školy domáceho typu 26
Prečo je potrebné mať ZO OZ PŠaV na škole? 30

*Prijemné prežitie letných prázdnin
všetkým členom OZ PŠaV na Slovensku
praje*

*redakcia časopisu
Aktivity zväzu*

Slávnostné ocenenie pedagógov

Spolu 62 učiteliek, učiteľov a ďalších pracovníkov v školstve ocenilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR pri príležitosti Dňa učiteľov. Z rúk ministerky školstva Martyiny Lubyovej si dňa 25. marca 2019 v Bratislave prevzali Veľké a Malé medaily sv. Gorazda, ako aj ďakovné listy. Medailu sv. Gorazda za významný prínos a podiel na zlepšovaní postavenia zamestnancov v rezorte školstva si z rúk pani ministerky prevzal Ing. Mgr. František Šary, ktorý bol do 31. decembra 2018 predsedom Združenia základného školstva. OZ PŠaV predložil návrh na ocenenie Ing. Mgr. Františka Šaryho ministerke školstva ako výraz morálneho ocenenia jeho dlhoročnej pedagogickej, metodologickej a tvorivej práce v prospech zamestnancov školstva.

Za celoživotnú prácu a mimoriadne výsledky dosiahnuté vo výchovnovzdelávacom procese a pri vedení budúcich pedagogických zamestnancov udelili

Mgr. Danici Fullovej Veľkú medailu sv. Gorazda. Mgr. Danica Fullová aktívne pôsobí v OZ PŠaV na Slovensku od roku 1984 ako predsedníčka základnej organizácie a tiež ako funkcionárka a zástupkyňa profesijnej sekcie zamestnancov gymnázií vo výbore pre Bratislavský kraj. Vždy sa snažila o zlepšenie postavenia zamestnancov školstva a o skvalitnenie pracovnej klímy na všetkých pracoviskách, kde po skončení vysokoškolského štúdia pôsobila.

Morálne ocenenia v rezorte školstva

nesúce meno svätého Gorazda sú najvyšším stupňom ocenenia v rezorte a existujú od roku 1999. Udeľujú ho ministri školstva pri príležitosti Dňa učiteľov pedagógom, školským pracovníkom a pracovníkom v iných oblastiach spoločenského života, ktorí vykonali záslužnú prácu pre školy a žiakov.

RNDr. Ingrid Gamčíková,
predsedníčka ZZŠ,
Ing. Ivan Šoš, PhD.,
predseda ZSS

Foto: Mgr. Štefan Podolinský

Deň učiteľov v okrese Zvolen

S príchodom jari si už tradične pripomíname veľikána pedagogiky J. A. Komenského, ktorý bol hlboko presvedčený, že dobrá škola a dobrý učiteľ robia človeka lepším.

Po stáročia sa vraciame k jeho myšlienkam a vzdávame hold jednému z najušľachtilejších povolání – povolaniu učiteľa.

Týmito slovami sa prihovárala predsedníčka Rady ZO OZ PŠaV v okrese Zvolen učiteľom, ktorí boli navrhnutí svojimi riaditeľmi na ocenenie práce Plaketou J. A. Komenského.

Naše slávnostné stretnutie poctila svojou účasťou podpredsedníčka OZ PŠaV na Slovensku a predsedníčka ZZŠ OZ PŠaV na Slovensku RNDr. Ingrid Gamčíková a špecialistka ZZŠ OZ PŠaV na Slovensku Yvonne Furdíková.

V tieto významné dni pre učiteľov sa uskutočňujú slávnostné stretnutia s predstaviteľmi našich miest a obcí. Chcela by som sa s vami podeliť o naše dojmy z osláv Dňa učiteľov.

Rada ZO OZ PŠaV v okrese Zvolen v spolupráci s mestom, odborom školstva, pripravuje každoročne stretnutie učiteľov pri príležitosti Dňa učiteľov, ktorí sú navrhnutí na ocenenie, v historických priestoroch Zvolenského zám-

ku. Plakety im odovzdáva primátorka Zvolena Ing. Lenka Balkovičová.

Riaditelia škôl a školských zariadení zašlú návrh na oceneného učiteľa, následne sa objedajú Plakety J. A. Komenského. Tie zaplatí školský úrad pre školy, ktoré sú v ňom zaradené. Slávnostnú atmosféru vytvorí aj pekný kultúrny program. Tak sa môžu prezentovať ZUŠ vo Zvolene, ZUŠ v Sliachi, detský spevácky zbor Štvorlístok zo Zvolena a iní.

Po slávnostnej časti na Zvolenskom zámku idú spoločne na obed, k nim sa pridajú riaditelia ZŠ, MŠ a školských zariadení, ktorých pozýva na slávnostný obed primátorka mesta Lenka Balkovičová.

Tento slávnostný deň končíme v Divadle J. G. Tajovského, kde si pozrieme divadelné predstavenie, na ktorom sa zúčastňuje 330 učiteľov.

Na záver môžem povedať, že Deň učiteľov, ktorý sa uskutočnil u nás vo Zvolene 21. marca 2019, bol dňom našej stavovskej hrdosti, spoločenského uznania a ocenenia, ocenenia práce, ktorá je potrebná v každej dobe a nedá sa ničím nahradiť.

Odkaz pre nás všetkých je, aby sme nezabudli, že učiteľmi boli vždy tí, ktorí hrdo niesli pochodeň poznania a zapáľovali v dušiach detí plamienky vedomostí.

Mgr. Magdaléna Ponická,
predsedníčka Rady ZO OZ PŠaV
vo Zvolene
Foto: Pavol Albert

Školenie výborov profesijných sekcií Združenia základného školstva OZ PŠaV

VRZ Crocus v Kežmarských Žľaboch sa 29. – 30. apríla 2019 uskutočnilo školenie výborov profesijných sekcií pracujúcich v Združení základného školstva. V rámci efektívneho rokovania boli účastníci rozdelení do dvoch skupín – skupina pedagogických, odborných zamestnancov a zamestnancov ŠŠI a skupina nepedagogických zamestnancov.

Úvod školenia bol venovaný dôležitým informáciám z oblasti BOZP pod vedením Vladimíra Kmeca, koordinátora BOZP.

S novým zákonom o pedagogických a odborných zamestnancoch podrobne oboznámila prítomných predsedníčka Združenia základného školstva Ingrid Gamčíková.

V závere prvého dňa rokovali samostatne výbory profesijných sekcií. Členovia jednotlivých výborov sa vyjadrili k otázkam, ktoré súvisia s ich činnosťou. Diskutovali o problémoch, dávali podnety, ktorými sa zväz, resp. združenie bude zaoberať v ďalšom období. Závery z rokovania boli komunikované počas druhého dňa.

Druhý deň stretnutia už pracovali všetci účastníci školenia spoločne. V úvode predstavila Ingrid Gamčíková návrh novely zákona o odmeňovaní. Hovorila o zmene platových tabuliek pre pedagogických a odborných zamestnan-

cov a vysvetlila zmenu výšky príplatkov.

Stretnutie pokračovalo vystúpením právneho poradcu zväzu Martina Mikluša, ktorý sa venoval novinkám v legislatíve. Zvlášť upozornil na zmenu v registrácii mimovládnych organizácií, ktorá sa týka aj základných organizácií a rád OZPŠaV.

V diskusii, ktorá nasledovala, odpovedali na mnohé otázky právnicki zväzu Renáta Matejová, Michal Guman a Martin Mikluš.

Spoločné stretnutie bolo ukončené prezentáciou záverov z rokovaní jednotlivých výborov sekcií. Ingrid Gamčíková predstavila činnosť všetkých výborov sekcií za posledný rok, poukázala na problémy, ktorými sa sekcie zaoberajú, a informovala prítomných o úlohách a podnetoch, ktoré z rokovaní vyplynuli. Vo všetkých sekciách rezonovala potreba účasti kompetentných zástupcov ministerstva školstva na takomto rokovaní.

V závere dvojdňového stretnutia sa účastníci zhodli na tom, že takéto spoločné rokovania sú úžasnou príležitosťou na odovzdávanie informácií a budovanie súdržnosti medzi odborármi.

Závery rokovania výborov sekcií

Témy stretnutí

- Aktuálne informácie z legislatívy
- Vykonávacie predpisy
- Vymáhateľnosť práva
- Integrácia žiakov
- Informácie ŠŠI
- ŠVP – zástupcovia ŠPÚ
- Testovanie žiakov
- BOZP
- Kolektívne vyjednanie
- Právne poradenstvo
- Účasť zástupcov MŠVVaŠ SR, v sekciách
- Odmeňovanie
- Financovanie
- Transformácia poradenského systému
- Prechod kompetencií (MV – MŠVVaŠ SR) – financovanie
- Výmena informácií o aktuálnom dianí
- Zlepšenie úrovne zapojenosti kolegov do odborového zväzu – hľadania spôsobov, ako ich presvedčiť pre vstup do OZ
- Práva a povinnosti školského inšpek-

tora pri plnení pracovných úloh

Riešené problémy za posledný rok

- Návrh zákona o PZ a OZ – pripomienky
- Spôsob stravovania v MŠ
- Prestávky v práci na oddych
- NV SR o rozsahu priamej VvČ
- Financovanie
- Počty detí v oddelení ŠKD
- Prechod kompetencií (OK – PK)
- Neustanovovanie vedúcich vychovávateľov
- Prepočítavanie úväzkov 1 : 1 vs 1 : 1,5
- Členstvo v odborných komisiách
- POP MŠVVaŠ SR na školský rok
- Vyhláška o ŠKD
- Vzdelávanie
- Požiadavka na stretnutie s riaditeľom odboru mládeže
- Vzdelávacie poukazy pre CVČ
- Požiadavky na zachovanie CVČ
- Elektronické schránky
- RIS
- Pripomienkovanie legislatívy
- Platové tabuľky
- KPČ (katalóg pracovných činností)
- Hmotná núdza
- Obedy „zadarmo“
- Obsah kolektívneho vyjednaní
- Zabezpečenie vhodných pracovných podmienok
- Výsledky hodnotenia zamestnancov

- Nedostatočné finančné ohodnotenie zamestnancov a s tým súvisiace nedostatočné personálne obsadenie
- Prenos informácií o pracovných činnostiach

Podnety, pripomienky, problémy

- Zabezpečiť kompetentných zamestnancov MŠVVaŠ SR, ŠPÚ, NÚCEM...
- Komunikácia medzi odborovými orgánmi, informovanosť
- Presadzovať zmeny súvisiace s novelou školského zákona a zákona o PZ a OZ
- Riešenie pracovnoprávných problémov škôl a zamestnancov
- Prizývanie členov sekcií na tvorbu ŠVP a zmeny legislatívy
- Prehodnotiť dodatok č. 3 k ŠVP (ŠPÚ)
- Žiadať zníženie úväzkov všetkých vychovávateľov
- Adresnejšie financovanie (CVČ)
- Príspevky na rekreácie – žiadať pre všetky ŠaŠZ
- Riešenie neodôvodneného spájania ZŠ a MŠ
- Inkluzívne vzdelávanie (v zahraničí do útlmu)
- Spoločné stretnutia
- Úsilie o doplnenie sekcie zo všetkých krajov
- Riešenie nízkych koeficientov v horizontálnej línii základnej platovej tabuľky (platové triedy) – KZVS (osobné príplatky)
- Riešenie zodpovednosti
- Riešenie hmotnej zainteresovanosti
- Žiadať, aby sa základná tabuľka začínila minimálnou mzdou
- Znižovanie byrokracie
- Ďalšie vzdelávanie učiteľov ZUŠ (rozšírenie možnosti)
- Uskutočniť prieskum naplnenosti oddelení ŠKD (v spolupráci s MŠVVaŠ SR)
- Zjednotenie kompetencií
- Zvyšovanie podielu HDP na školstvo (7 %)

Záver rokovaní výborov profesijných sekcií

- Pripomienkovanie školského zákona,

- vykonávacích predpisov k ZoPZaOZ
- Doplnenie výborov sekcií za každý kraj
- Presadzovanie vymenovania zástupcov riaditeľov MŠ (nie poverenia)
- Iniciácia zmeny financovania (vek 5 rokov – ZUŠ)
- Presadzovanie zníženia úväzkov
- Presadzovanie ustanovenia vedúcich vychovávateľov od počtu 2 oddelenia ŠKD
- Presadzovanie zmeny financovania OK na PK
- V novele školského zákona presadzovanie zmeny v § 114, ods. 1, 2, 3
- Presadzovanie príplatku za vedenie oddelenia (zodpovedný vychovávateľ)
- Zmena financovania CVČ na adresnejšie
- Dôrazne žiadať, aby FP na príspevky na rekreácie boli priamo poukázané ŠaŠZ
- Prerokovanie a návrh kritérií na spája-

- nie ZŠ s MŠ
- Metodické usmernenie k cestovným príkazom a priepustkám
- Zistenie reálneho stavu zamestnancov v CPPaP, ktorí vykonávajú činnosť metodikov VP alebo iné pozície mimo kvalifikačného rámca
- Stretnutie sekcie pred rokovaním o vykonávacích predpisoch
- KPČ a analytické listy – náročnosť práce, zodpovednosť
- Zjednotenie upratovacích plôch – metodický list (MŠVVaŠ SR)
- Participovať na rokovaníach o rozpočte
- Osloviť otvoreným listom zamestnancov s cieľom získania nových odborárov

Zuzana Vojáčková,
prom. právnička Yvonne Furdíková,
RNDr. Ingrid Gamčíková
Foto: archív OZ PŠaV na Slovensku

*Očiam si odišla,
v srdciach si zostala...*

S bolesťou a hlbokým žiaľom oznamujeme, že 16. apríla 2019 sme sa rozlúčili s dlhoročnou členkou nášho odborového zväzu **Nadeždou Uhrinovou**, narodenou 19. marca 1948.

Nad'a bola aktívnou vedúcou výboru celoslovenskej profesijnej sekcie zamestnancov ŠKD v Združení základného školstva, dlhé roky bojovala za zlepšenie pracovných podmienok a sociálneho a spoločenského postavenia vychovávateľov.

Češ' jej pamiatke!

S pietou

1. florbalový turnaj zamestnancov univerzít

Dňa 22. mája 2019 sa v športovej hale Technickej univerzity vo Zvolene uskutočnil 1. florbalový turnaj zamestnancov univerzít. Záštitu nad turnajom prevzala Technická univerzita vo Zvolene – Ústav telesnej výchovy a športu, Univerzitná odborová organizácia pracovníkov TU vo Zvolene a Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku – Združenie vysokých škôl a priamo riadených organizácií. Na turnaji sa okrem domácej Technickej univerzity vo Zvolene zúčastnili zamestnanci, hlavne z radov odborárov,

(UMB Banská Bystrica), s 12 gólmi. Individuálne ocenenia dostali aj reprezentanti SPU v Nitre: prof. Ing. Ladislav Ducsay, Dr., ako najskúsenejší hráč turnaja, Ing. Jana Kopčeková, PhD.,

Výsledky zápasov:

UMB – SPU	11 : 3
TUZVO – ŽU	4 : 4
ŽU – UMB	12 : 5

z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre a Žilinskej univerzity v Žiline. Turnaj otvoril rektor TU Dr.h.c. prof. Ing. Rudolf Kropil, PhD., ktorý zdôraznil spoločenský význam historicky prvého športového zápolenia vo florbale zamestnancov verejných vysokých škôl. K účastníckam a účastníkom sa ďalej prihovarili predseda Združenia vysokých škôl a PRO doc. Ing. Miroslav Habán, PhD., a riaditeľ turnaja PaedDr. Stanislav Azor, PhD., z Ústavu telesnej výchovy a športu Technickej univerzity vo Zvolene.

Florbalový turnaj mal vysokú športovú úroveň a po tuhých bojoch si víťazstvo jednoznačne zaslúžila Žilinská univerzita, ktorá vyhrala „o skóre“ nad domácou Technickou univerzitou vo Zvolene. Na treťom mieste skončila UMB Banská Bystrica a na štvrtom SPU Nitra. Výborný výkon podal Ing. Vladimír Juško, PhD. (TU Zvolen), ktorý bol vyhlásený za najlepšieho brankára turnaja. Najlepším útočníkom turnaja sa stal PaedDr. Lukáš Opáth, PhD.

a Ing. Martina Gažárová, PhD., ako najlepšie hráčky turnaja. V závere turnaja predseda Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy Ing. Pavel Ondek vyslovil presvedčenie, že sa z tohto športového podujatia vytvorí pekná tradícia, ktorá bude spájať všetky zúčastnené univerzity.

SPU – TUZVO	3 : 4
ŽU – SPU	13 : 3
TUZVO – UMB	7 : 5

PaedDr. Stanislav Azor, PhD.,
ÚTVŠ TU vo Zvolene,
Ing. Martina Gažárová, PhD.,
FAPZ SPU v Nitre

1. miesto získali hráči zo Žilinskej univerzity

Florbalisti TU vo Zvolene skončili na 2. mieste

Tím UMB z Banskej Bystrice skončil na 3. mieste

Tím zo Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre

Prieskumník oceánu

Giulia De Amicis, Sabrina Weiss

Čo všetko viete o oceáne? Pútavá a nádhorne ilustrovaná kniha vám ukáže životné prostredie, ktoré oceán predstavuje, so všetkými zaujímavými aj podivnými obyvateľmi. Fascinujúce prostredie morí a oceánov, rôznorodé informácie, skvelé ilustrácie. Zistíte, na aké úrovne je možné oceán rozdeliť, aké zvieratá kde žijú a aký bohatý je koralový útes. Ktoré zvieratá sú najväčšie a čím sú zaujímavé, ako sa žije v chaluhoých lesoch aj polárnych teplotách, ako funguje „rybia čistička“. Existujú medzi rybami priateľstvá a spolupráca? Vydávajú ryby nejaké zvuky alebo je oceán tichý? Ako sa morské živočíchy maskujú? Nájdete tu tiež veľa informácií o tom, čo oceánu škodí a čo by mohol každý z nás urobiť, aby ho pomohol zachrániť. Knihu dopĺňa slovníček odborných výrazov. Vydajte sa do zaujímavého a málo známeho prostredia, ktorého obyvateľa prekonajú vašu fantáziu.

ISBN: 978-80-8090-011-3
Formát: 245 x 340 mm, 72 strán

Cena: 12,49 €

Kúzelná trieda

Zuzana Pospíšilová,
Drahomír Trst'án

Napínavý, bohato ilustrovaný príbeh o triede lapajov, ktorí sa zmenia na najlepšiu triedu na celej škole – jedným slovom, na kúzelnú triedu. Ich pani učiteľka je totiž víla a vie čarovať. Dobrý starý pán učiteľ už na deti nestačí. Chcel by odísť do dôchodku, a tak chce nájsť niekoho, kto by mal jeho zákov naozaj rád. Raz na dvere kabinetu zaklope veľmi milá mladá dáma, ktorá sa uchádza o miesto učiteľky. Pán učiteľ jej odovzdá svoju triedu a ona tých lapajov zmení na najlepšiu a najmúdrejšiu triedu na celej škole. Bude mať na to rôzne kúzelné metódy... Pôvab knižke dodávajú ilustrácie Drahomíra Trst'ána.

ISBN: 978-80-271-2023-9
Formát: 165x215, 72 strán

Cena: 7,29 €

To kura je T-Rex!

Román García Mora,
Cristina Banfiová

Evolúcia zvierat je zložitá záležitosť, ale vďaka tejto knihe môžu aj malí čitatelia ľahko pochopiť, ako sa zvieratá, ktoré na našej Zemi žijú menili v priebehu tisícov rokov. Napríklad zistia, ako sa vyvinul sloní chobot, ako sa u koní zmenili prsty na kopytá a prečo trváme na tom, že kura je vlastne Tyranosaurus rex. Vďaka kombinácii vedeckých informácií, zábavných obrázkov a jasnému výkladu vytvoril ilustrátor knihu, ktorá bude malých čitateľov bezpochyby baviť.

ISBN: 978-80-8090-010-6
Formát: 221 x 294 mm, 40 strán

Cena: 11,49 €

Ekonomika bez hotovosti

Záporné úrokové sadzby ako recept na oživenie ekonomického rastu v uplynulých dvoch rokoch vyčerpali svoj potenciál. Najmä pokiaľ ide o EÚ, sa stredobodom pozornosti stali plány na postupné znižovanie úlohy hotovostných peňazí ako všeobecného platobného nástroja. Úrokové sadzby so záporným znamienkom z peňazí uložených v bankách sa týkajú zväčša iba najväčších firemných klientov s vysokými zostatkami na bežných účtoch. Alarmujúce je však najmä to, že ECB neustále posúva dátum, odkedy by úroky mohli začať rásť a dostať sa do obvyklého normálneho stavu. Ak však väčšina krajín eurozóny vydáva dlhopisy s viac ako päťročnou splatnosťou so záporným úrokom, strácajú sa nádeje na zvýšenie úrokov, ktoré by kopírovali aspoň spotrebiteľský cenový index, v nedohľadne.

Nástroje na odbúravanie používania hotovosti sú v každodennom živote čoraz zreteľnejšie. Boj proti hotovosti je logicky odôvodňovaný snahou o odstraňovanie čiernej (zakázaných príjmov) a sivej (nezdanených príjmov) ekonomiky. Prostriedkom na zníženie hotovostných transakcií je obmedzenie maximálnych čiastok, ktoré možno pri platbách medzi firmami aj od zákazníkov považovať za dovolené. V niektorých štátoch je táto hranica obmedzená dokonca už len na tritisíc eur.

Druhou zbraňou proti obmedzovaniu platieb v hotovosti je znižovanie maximálnych nominálnych hodnôt bankoviek. Pokým najväčšou používanou bankovkou v USA je sto dolárov (89,8 eura), v Číne je to 100 jüanov (13,33

eura) a v Rusku 5 000 rubľov (69,34 eura), v prípade krajín eurozóny to po novom je už iba 200 eur. Fialové 500-eurové bankovky sa v máji 2019 prestali tlačiť a budú sa postupne sťahovať z obehu. V rozpore s medzinárodnými tendenciami znižovania používania hotovosti postupuje Švajčiarsko, ktoré sa pýši úplne novou bankovkou v hodnote 1 000 frankov, čo zodpovedá 883 eurám. Vzhľadom na to, že v tejto krajine je obvyklé platiť aj drahé tovary bez obmedzenia limitom v hotovosti, nemôžeme sa u nich vydaniu obľúbených tisícoviek čudovať. Moderné informačné technológie a digitalizácia finančných služieb naberá

na obrátkach najmä v škandinávskych krajinách, kde firmy ani jednotlivci už v hotovosti neplatia skoro nič. Podobné tendencie sa zintenzívňujú napríklad aj v Číne. Absolútne preferovanie bezhotovostných platieb umožní v prípade potreby centrálnym bankám nasadiť v resuscitácii ekonomického rastu krajín trestanie všetkých majiteľov účtov v podobe záporných úrokov. Banky už dnes postupne zavádzajú okamžité úhrady, ktoré urýchlia peňažné toky, a v budúcnosti tých, ktorí nechajú peniaze zaháňať na svojich kontách, zaťažit' minusovými úrokmi, aby sa prostriedky rozhodli rýchlejšie minúť alebo investovať.

Niektoré scenáre riešenia predpokladajú, že by v obchodoch boli dvojité cenovky, pričom platba v hotovosti by bola drahšia ako bezhotovostná úhrada. Naháňanie majiteľov úspor do spotreby alebo investovania existovalo aj za socializmu v prípade tuzexových poukážok. Tie, ktoré mali vyššiu nominálnu hodnotu ako 10 bonov, boli opatrené dátumovou pečiatkou s uvedením mesiaca a roka, kedy boli vydané. Ich platnosť bola obmedzená iba na šesť mesiacov. Zostáva len dúfať, že dnešné centrálné banky nezačnú oprašovať recepty našich finančníkov z minulého storočia.

doc. Ing. Ľuboš Pavelka, PhD.,
Obchodná fakulta Ekonomickej
univerzity v Bratislave
Foto: Samphotostock

Daňový poker

Rok 2019 sa na Slovensku nesie v znamení širokého spektra zavedených, ale aj pripravovaných sociálnych balíčkov. Zavedením rekreačných poukazov zamestnanci reálne získali nezdanený príjem na účet zamestnávateľa, ale s rizikom krátenia prípadných prémie alebo pracovných odmien. Z tých sa však platia odvody a započítavajú sa do vymeriavacieho základu pre výpočet dôchodku. Preto existuje obava, že ak budú rekreačné poukazy vo firmách brzdu na vyplácanie pohyblivých častí miezd, pretavia sa neskôr do slabších penzií dotknutých zamestnancov.

Z pohľadu vývoja miezd zamestnancov s podpriemernými mzdami možno pozitívne hodnotiť aj ďalšie kolo zvýšenia príplatkov za prácu v noci alebo cez víkend od mája 2019. To však ešte väčší prehĺbi straty verejného zdravotníctva, ktoré chronicky vytvára enormné deficity. Konečný účet za zvýšenie príplatkov, tak ako vždy cez oddĺžovanie nemocníc a polikliník z verejných zdrojov, sa pretaví do zvýšenia štátneho dlhu. Slovenskej ekonomike sa v posledných rokoch najmä vďaka rastu úverov obyvateľstva a zahraničnému dopytu po našich tovaroch dobre darilo. Svedčí o tom aj aktuálna úroveň

verejného dlhu, ktorý od roku 2016 doteraz narástol zo 42 na 44 miliárd eur. Dlhy sa našťastie vykazujú v pomere k výkonu ekonomiky (HDP), čo umožňuje politikom vyjadriť chválospevy o poklese dlhov a plánov v podmienkach Slovenska na historicky prvé vyrovnané hospodárenie.

Rozpočtovú sekeru štátu v rámci sociálnych balíčkov v budúcnosti spôsobí napríklad plánované zvýšenie nezdaniteľného minima jednotlivcov (okolo 200 miliónov eur). Z toho vyplývajúce zvýšenie čistých príjmov skoro všetkým zamestnancom ľudí poteší. Zostavovateľov štátneho rozpočtu však určite nie. Spolu s megalomanskými výdavkami na nové stíhačky, so znížením príjmov štátu na DPH za ubytovacie služby, ďalšie skupiny potravín alebo so znížením dane zo zisku malých firiem vytvára obavy, že namiesto zodpovedného hospodárenia sa štát ešte viac ponorí do červených čísiel. Najmä ak si uvedomíme, že najlepšie obdobie hospodárskeho rastu v uplynulých mesiacoch sa skončilo.

Politici nechcú analytikov počúvať a dávajú radšej prednosť ekonomickému populizmu. Najmä v súčasnom predvolebnom roku. Rok 2019 sa nebude vyznačovať rozpočtovou striednosťou, aj

keď sa zo všetkých strán ozývajú hlasy o poklese tempa hospodárskeho rastu. Môžeme preto konštatovať, že rozdeľovanie prostriedkov, ktoré sme ešte nezarobili, je viac prejavom hazardu ako racionálnej odvahy.

Na porovnanie, rakúsky verejný dlh predstavuje v prepočte na obyvateľa (44 800 eur), štvornásobok slovenského (8 100 eur). Vo vyjadrení v pomere k výkonu ekonomiky to zodpovedá 73,2 % HDP, čo je o 13 percent menej ako v roku 2015. Jedným z nástrojov na znižovanie dlhov v Rakúsku je na Slovensku odsudzované vysoké zdanenie dividend a progresívne zdanenie príjmov jednotlivcov. Vysokopríjmoví manažéri s hrubým príjmom nad 90-tisíc eur tam ročne platia daň z príjmu vo výške 50 % a s príjmom nad milión eur ročne dokonca 55 %. Ľudí v tomto pásme príjmov je tam však iba okolo 200. Zverejňovanie zoznamu ľudí s miliónovými príjmami na rozdiel od Slovenska pritom u našich južných susedov nie je žiadne tabu, lebo za úspech meraný bohatstvom sa tam nikto nehanbí.

doc. Ing. Ľuboš Pavelka, PhD.,
Obchodná fakulta Ekonomickej
univerzity v Bratislave

- 1 Ak si myslíš, že zarábaš príliš veľa.
- 2 Ak chceš pracovať viac hodín.
- 3 Ak nenávidíš víkendy.
- 4 Ak znesieš šikanu od šéfa.
- 5 Ak nechceš mať preplatené nadčasy.
- 6 Ak chceš ísť do práce aj chorý.
- 7 Ak nemáš rád benefity navyše.
- 8 Ak obľubuješ nebezpečenstvo pri práci.
- 9 Ak má tvoj šéf vždy pravdu.
- 10 Ak chceš byť šéfovi stále k dispozícii bez nároku na súkromný a rodinný život.

Vzťahy na pracovisku

Náš život pozostáva z rôznych vzťahov. Či už sú to vzťahy na pracovisku, alebo v súkromí, všetky majú spoločné to, že sa v nich sem-tam objavujú konflikty. Neboli by sme ľudia, ak by nám z času na čas na druhých niečo neprekážalo. Problémom je, že niekedy aj maličkosti vedú k podnieteniu konfliktov so silnými emóciami. Zvlášť komplikované to býva na pracovisku. Prečo je to tak?

Či si to uvedomujeme, alebo nie, v práci trávim väčšinu aktívneho dňa, väčšinu týždňa, väčšinu mesiaca a väčšinu roka. Preto je nesmierne dôležité, ako sa tam cítíme, aká panuje atmosféra a ako vychádzame s kolegami. Práca v školstve je založená na fungovaní v kolektíve, čo si vyžaduje určitý typ správania. Navyše ide prevažne o ženské zloženie, čo má svoje špecifiká. Zároveň je prirodzené, že v kolektíve, v ktorom spoločne riešime nejaké prekážky a hľadáme riešenia na spoločné problémy, vzniknú pevné putá. Niektorí ľudia sú však menej spoločenský, dlhšie im trvá, kým k sebe niekoho pustia, ale to neznamená, že to robia plánujane. Preto sa stáva, že s niektorými ľuďmi fungujeme ako priatelia, no s niektorými len ako kolegovia, čo je prirodzené a ľudské. Aj keď sme odlišní, máme iný prístup či uhol pohľadu, treba si uvedomiť, že **sa nemusíme kamarátiť, stačí keď sa budeme rešpektovať a počúvať**. Sú však aj povahy,

pre ktoré by bola najideálnejšia „práca z domu“, čo však v našej profesii nie je možné. Tieto osoby sa v kolektívnom prostredí vyslovene trápia, nevedia sa začleniť, nedokážu komunikovať a spolupracovať, sú zdrojom konfliktov a nedorozumení, sú večne nespokojní a šíria okolo seba negatívnu energiu. (Priznajte sa, však sa vám v mysli práve vynoril niekto konkrétny?!) Ak máte vo svojej blízkosti takúto kolegyňu či kolegu, vychádzať s nimi je často nemožné. Nehovoriac o ich nepriaznivom vplyve na žiakov a študentov...

Pri mojej práci lektorky či odborárky sa mi občas „pošťastí“ riešiť aj konkrétne konflikty vo vzťahovej či v odbornej rovine. Priznám sa, že mám radšej, keď účastníci vyjadria svoj názor či nespokojnosť otvorene, hoci takáto priama konfrontácia je určite nepríjemná. Jadro problému sa pomenuje, pri **riadenej diskusii** dostane každá strana možnosť vyjadriť sa a vzniká priestor na hľadanie riešení. Musíme si však, milé kolegyne, priznať, že je to skôr mužský spôsob riešenia konfliktov. Realita v zborovniach je často iná. Vždy spozorniem, keď vycítim skrytý problém, napätú atmosféru a minimálnu ochotu komunikovať. **Neprítomnosť otvoreného konfliktu totiž ani zďaleka nesignalizuje absenciu vážnych vzťahových problémov**. Práve naopak. Základné boje a kabinetné intrigy sú totiž oveľa nebezpečnejšie a keďže sú zväčša dlhodobou záležitosťou, skryté

problémy sa nabaľujú a majú oveľa závažnejšie následky. Ak by sme sa správali k sebe navzájom tak, ako by sme chceli, aby sa k nám správali druhí, pracovná atmosféra by bola plná porozumenia a spolupráce. My však nežijeme v rozprávke, však?

Čo teda robiť, keď už nahromadeným vzťahovým problémom na pracovisku čelíte a máte tú „smolu“, že ich ako nadriadení musíte riešiť?

Efektívne riešenie konfliktov je jednou z úloh, ktoré pravdepodobne stretnú každého **vedúceho odborára či riaditeľa školy**. Že je to situácia nezávideniahodná, je zrejme jasné. Neznamená to však, že je aj neriešiteľná. Tu je niekoľko rád, ako si s ňou zaručene poradíte.

1. Určite hranice

Ako prevencia konfliktov pomôže, ak definujete, čo povolené správanie je a čo nie. Tvorba verejného rozhodovacieho rámca, priestor na otvorenú komunikáciu a z času na čas aj spoločné vzdelávacie a spoločenské podujatia či oslavy, to všetko pomáha ako prevencia konfliktov a udržiava medzi zamestnancami dobré vzťahy.

2. Akceptujte, že riešenie konfliktov je vašou úlohou

Niektorí riaditelia si možno myslia, že ak medziľudské vzťahy na pracovisku nebudú riešiť, vyriešia sa samy. To, žiaľ, nie je pravda. Neriešený problém medzi zamestnancami vytvára zlú atmosféru. V horšom prípade o nich dokonca môžete prísť, pretože dajú prednosť miestu s lepšou klímou na pracovisku. Ak teda nechcete stratiť schopných ľudí, nestrkajte hlavu do piesku, ale otočte sa problému čelom a konajte čím skôr.

3. Vypočujte si všetkých aktérov

Možno už tento prvý krok prinesie jednoduché riešenie. Ak nie, zamestnanci aspoň ocenia, že chcete počuť ich názor na vec. Nezabudnite pri tom ani na tretiu stranu. Je to **vaša odborová organizácia, ktorá môže byť veľkým prínosom a benefitom pre obidve strany**. Všetko si podrobne zapisujte. Ak by sa konflikt ešte rozrástol, možno budete tieto poznámky potrebovať.

4. Nie ste tu na to, aby ste vyšli z konfliktu ako víťaz

Teraz nejde o vás. Ste v pozícii spravodlivého sudcu a nestavajte sa do úlohy účastníka konfliktu. Snažte sa prísť vecí na koreň. Samozrejme, je ľahšie povedať to, ako urobiť. Keď si však obe strany dôkladne vypočujete, malo by vám byť všetko jasnejšie.

5. Nájdite spoločnú reč

Verte, neexistuje konflikt, v ktorom by sa obe strany nezhodli vôbec na ničom. Pravdepodobne sa zhodnú aspoň na probléme samotnom, najhoršom možnom scenári alebo malej zmene, ktorá by mohla situáciu zlepšiť. Odrážte sa od toho a pokúste sa nájsť kompromis, ktorý uspokojí všetkých zúčastnených.

6. Všetko zlé je na niečo dobré

Každý konflikt je príležitosť niečo sa naučiť, pracovné konflikty nevynímajúc. Všade, kde sú nezhody, je aj priestor na rast a vývoj. Zoberte si z tejto situácie do budúcnosti čo najviac. Ako by ste jej mohli nabudúce predísť?

Keď to zhrnieme, každý problém sa dá s dávkou šikovného umu zvládnuť. Iba rozhodný a spravodlivý nadriadený si zaslúži skutočný rešpekt v očiach zamestnancov.

Čo robiť, ak ste priamym aktérom konfliktu?

Nuž, niekedy sa viac zaoberáme emóciami, ktoré konflikt sprevádzajú, ako jeho efektívnym riešením. Aj pre vás mám zopár užitočných rád!

1. Snažte sa zachovať pokoj.

U väčšiny ľudí sa pri vypuknutí konfliktu

naštartuje hnev alebo pocit krivdy a sebaľútosť. A to je chyba. Nech už vami lomcujú akékoľvek emócie, snažte sa zostať racionálnym. To vám pomôže vyriešiť konflikt rýchlejšie a jednoduchšie, ako keď doň zapojíte emócie.

2. Počúvajte a snažte sa porozumieť.

V konfliktoch sa väčšinou snažíme „prebiť“ toho druhého silnejším argumentom. Nerobte to! Namiesto toho začnite počúvať druhú stranu a snažte sa porozumieť tomu, čo sa vám snaží povedať.

3. Skúste zostať pozitívny.

Nevytvárajte si k osobe, s ktorou riešite konflikt, nepriateľský postoj. Viem, že je to ťažké, ale myslite na to, že možno prežíva ťažké obdobie alebo má osobné problémy.

4. Napadnite problém, nie osobu.

Docielite viac, ak vaše argumenty a komentáre nebudú smerovať na osobu, ale na vzniknutú situáciu. Používajte radšej slovo „my“ ako „ty“. Druhá strana nebude mať pocit, že na ňu útočíte, a tak sa vyhnete nepríjemným situáciám.

5. Vyhnite sa obviňovaniu.

Ak budete rozprávať len o tom, kto môže za vzniknutý problém, nijako jeho riešeniu nepomôžete. Svoju pozornosť upriamte na samotnú nezhodu a urobte všetko pre jej nápravu.

6. Zamerajte sa na budúcnosť, nie minulosť.

Namiesto toho, aby ste vyťahovali príklady z minulosti a predžovali trvanie konfliktu, zostaňte radšej v prítomnosti, prípadne použite budúci čas. Pretože len v nich sa dá vyriešiť vzniknutá situácia.

7. Pýtajte sa správne otázky.

Namiesto otázok, v ktorých budete pripomínať chybu toho druhého, zistujte, prečo konflikt vznikol.

8. Ponúkajte viacero návrhov.

Využite šikovný psychologický trik – ponúknite aspoň dve riešenia a opýtajte sa, ktoré z nich viac vyhovuje.

Viem, že sa to ľahko hovorí. Skúsme sa na to pozrieť tak, že konflikty sú dôležitá súčasť nášho života, prostredníctvom ktorých vyjadrujeme a obhajujeme to, čo cítime. Takisto sa z každého konfliktu môžeme veľa naučiť. Majme preto

odvahu doň vstupovať! Ak uplatníme niektoré z opísaných rád, vzniknuté problémy a nezhody vyriešime jednoducho.

Čo dodať na záver?

Nájsť v kolektíve svoje miesto, cítiť sa v ňom dobre, poznať svoju individualitu a prijať vzájomné rozdiely je niekedy náročná cesta, ale oplatí sa na ňu vykročiť. Držím vám palce, kolegyně a kolegovia!

Mgr. Renáta Taligová,
predsedníčka Rady ZO
OZ PŠaV Banská Štiavnica
Foto: Samphotostock

Porovnanie priemernej mzdy v regionálnom školstve za I. štvrťrok 2018 a I. štvrťrok 2019

zariadenie	priemerná mzda		priemerná mzda		priemerná mzda		priemerná mzda		priemerná mzda		
	1. štvrťrok 2019		1. štvrťrok 2018		1. štvrťrok 2019		1. štvrťrok 2018		1. štvrťrok 2019		
	pedagogickí	rozdiel	odborní	rozdiel	odborní	rozdiel	nepedag.	rozdiel	nepedag.	rozdiel	
Základné školy	1 124,8	1 245,2	990,8	1 100,3	109,5	586,2	704,1	117,9	1 007,7	1 128,5	121
Gymnázia	1 152,4	1 294,9	938,3	1 064,0	125,7	614,6	732,0	117,4	1 037,3	1 175,3	138
SŠŠ	0,0	1 257,2	0,0	1 048,9	0,0	0,0	766,8	0,0	0,0	1 145,1	0
SOŠ	1 133,8	1 266,3	932,8	1 075,3	142,5	656,6	775,1	118,5	1 005,4	1 132,7	127
Konzervatória	999,8	1 129,9	1 079,6	1 161,4	81,8	739,6	830,0	90,4	953,3	1 076,4	123
Špeciálne školy	1 120,3	1 249,2	1 028,5	1 101,0	72,5	623,4	750,9	127,5	1 028,2	1 158,4	130
Materské školy	862,7	973,0	954,2	973,0	18,8	514,8	630,5	115,7	778,2	888,7	111
Špeciálne materské školy	964,1	1 068,7	853,6	1 238,2	384,6	536,9	669,4	132,5	896,3	1 015,1	119
ZUŠ	964,6	1 076,4	111,8	0,0	0,0	656,4	788,0	131,6	921,9	1 036,9	115
Jazykové školy	1 162,7	1 338,7	176,0	0,0	0,0	678,3	791,6	113,3	992,2	1 155,5	163
ŠKD	794,4	883,0	88,6	1 266,4	464,0	523,5	663,2	139,7	789,0	878,4	89
ŠKD pri SŠ	859,1	969,2	110,1	1 213,0	1 213,0	534,8	678,4	143,6	848,8	960,6	112
CVČ	967,5	1 069,6	102,1	0,0	0,0	609,8	730,1	120,3	841,5	948,7	107
Školské internáty	1 020,6	1 142,8	122,2	1 353,0	119,3	573,2	726,4	153,2	802,0	934,1	132
Školské internáty pri SŠ	947,9	1 069,4	121,5	1 167,0	194,2	587,5	728,2	140,7	726,4	864,9	139
Diagnostické centrá	1 140,2	1 288,4	148,2	1 142,6	91,8	646,1	831,3	185,2	922,0	1 081,2	159
Reedukačné centrá	1 107,6	1 245,0	137,4	992,7	50,0	602,8	770,5	167,7	828,0	977,8	150
Liečebno-vých.sanatóriá	1 048,4	1 127,1	78,7	1 023,2	1 075,4	662,2	753,0	90,8	832,4	919,0	87
Centrá pri PpPPP	0,0	0,00	0,0	1 105,2	1 232,4	693,9	815,3	121,4	1 018,3	1 146,6	128
Centrá ŠpP	977,4	1 419,2	441,8	1 166,0	102,4	771,8	866,7	94,9	1 019,2	1 128,2	109
Školské stravovanie	0,0	0,00	0,0	0,0	0,0	548,9	664,5	115,6	548,9	664,5	116
Školy v prírode	1 385,8	1 731,8	346,0	0,0	0,0	570,8	712,1	141,3	676,3	833,7	157
Strediská služieb škole	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	885,3	1 023,6	138,3	885,3	1 023,6	138
Strediská odb.praxe	1 091,8	1 152,6	60,8	0,0	0,0	691,2	842,0	150,8	864,1	976,2	112
Školské hospodárstvo	1 806,5	1 946,5	140,0	0,0	0,0	715,2	927,0	211,8	762,9	1 004,6	242
Spolu	1 045,9	1 164,1	118,2	1 160,9	113,7	578,8	696,8	118,0	904,0	1 021,9	117,9
Školy	1 127,6	1 253,4	125,8	1 096,8	111,8	612,2	730,6	118,4	1 010,9	1 135,5	124,6
MŠ, ZUŠ, ŠJ a ŠZ	881,9	988,7	106,8	1 191,3	115,2	552,8	671,3	118,5	748,4	860,4	112

Priemerná mzda v NH SR za I. štvrťrok 2018 955,00 €

Priemerná mzda v NH SR za I. štvrťrok 2019 1 023,00 €

Prepočty OZ PŠaV na Slovensku; Ing. Tatjana Koperová. Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií SR

Počet zamestnancov a porovnanie priemernej mzdy (€) na verejných vysokých školách za 1. štvrťrok 2019

Zariadenie	PEPZ	MP spolu	1. štvrťrok 2018	1. štvrťrok 2019	rozdiel €
			priemerná mzda	priemerná mzda	
Vysokoškolské vzdelávanie	15 445	59 484 146	1 131,73	1 283,78	152,1
Výskum a vývoj	3 212	14 282 569	1 318,65	1 481,97	163,3
Študentské domovy	1 361	3 400 030	704,08	832,78	128,7
Študentské jedálne	354	863 072	718,48	812,22	93,7
Vysoká škola celkovo	20 525	78 913 860	1 133,10	1 281,57	148,5
Zamestnanci VŠ kategória – VŠ učitelia	9 619	45 873 179	1 436,34	1 589,67	153,3
Profesor	1 430	9 688 165	2 067,53	2 257,52	190,0
Docent	2 480	13 089 193	1 593,25	1 759,51	166,3
Odborný asistent	5 224	21 371 707	1 224,75	1 363,66	138,9
Asistent	281	1 044 565	1 087,52	1 240,42	152,9
Lektor	204	679 549	993,32	1 110,37	117,1
Zamestnanci VŠ kategória – výsk., umel. zam.	1 426	5 886 121	1 187,76	1 376,00	188,2
Zamestnanci VŠ – nepedagogickí zamestnanci	9 480	27 154 560	820,72	954,77	134,1
Odborní zamestnanci	2 103	6 308 326	883,14	999,94	116,8
Administratívni zamestnanci	3 198	11 215 766	1 020,22	1 169,11	148,9
Prevádzkoví zamestnanci	2 493	5 419 010	592,17	724,47	132,3
Zamestnanci študentských domovov	1 296	3 270 676	703,70	841,22	137,5
Zamestnanci študentských jedální	390	940 782	707,41	803,46	96,1

Prepočty OZ PŠaV na Slovensku: Ing. Tatjana Koperová. Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií SR

Prehľad o zamestnancoch a mzdových prostriedkoch na verejných vysokých školách SR za 1. štvrťrok 2018 a 1. štvrťrok 2019

Ukazovateľ	Merná jednotka	Skutočnosť k 31.3. 2018	Perc.podiel na MF	Skutočnosť k 31. 3. 2019	Porovnanie		Perc. podiel na MF
PEPZ	osoby	20 613	–	20 525	- 88	99,57 %	–
Mzdové prostriedky celkom	€	70 069 004	100,00	78 913 860	8 844 856	112,62	100,00
Tarifné platy	€	44 614 716	63,67	51 993 661	7 378 945	116,54	65,89
Náhrady mzdy	€	6 208 555	8,86	6 448 114	239 559	103,86	8,17
Nadčasy	€	308 259	0,44	421 521	113 262	136,74	0,53
Príplatok za riadenie	€	673 618	0,96	715 883	42 265	106,27	0,91
Osobné príplatky	€	10 034 780	14,32	10 180 638	145 858	101,45	12,90
Ostatné príplatky	€	535 324	0,76	624 671	89 347	116,69	0,79
Jubilejné odmeny	€	97 150	0,14	144 746	47 596	148,99	0,18
Odmeny	€	5 233 573	7,47	6 015 549	781 976	114,94	7,62
Osobný plat	€	2 348 922	5,26	2 354 715	5 793	100,25	2,98
Náhrada za pracovnú pohotovosť	€	23 573	0,05	25 341	1 768	107,50	0,03
Priemerný mesačný plat	€	1 133,1	–	1 281,6	1 48,5	113,10	–

Prepočty OZ PŠaV na Slovensku: Ing. Tatjana Koperová. Zdroj: Centrum vedecko-technických informácií SR

VIII. zjazd ČMOS PŠ

V dňoch 17. a 18. mája 2019 sa konal v Prahe VIII. zjazd Českomoravského odborového zväzu pracovníkov školstva (ČMOS PŠ), na ktorom sa zúčastnil predseda nášho zväzu Pavel Ondek, podpredsedovia zväzu Ingrid Gamčíková, Ivan Šoš, Miroslav Habán a vedúci úradu zväzu Juraj Stodolovský.

Predseda zväzu František Dobšík v Správe o činnosti ČMOS PŠ od VII. zjazdu zhodnotil uplynulé obdobie. Vo svojom vystúpení upozornil na manifestačné mítingy, porady, školenia organizačných jednotiek, spomenul organizovanie seminárov a okrúhlych stolov ku kariérenému systému, k reforme financovania, k inklúzii, hovoril o kampani Koniec lacných učiteľov a akademikov, spoločných stretnutiach

zástupcov ČMOS PŠ a OZ PŠaV na Slovensku.

Uviedol tiež vydané stanoviská, memorandá deklarácie, ktoré za štvorročné hodnotené obdobie ČMOS PŠ prijal.

Delegáti zjazdu zvolili na ďalšie volebné obdobie predsedu Františka Dobšíka a podpredsedníčku Markétu Seidlovú, ktorí viedli zväz aj v uplynulom období. Prítomní delegáti schválili úpravu svojich stanov a finančný poriadok zväzu, prerokovali a prijali Program ČMOS PŠ na roky 2019 – 2023. Prioritou vedenia školských odborov bude ďalší rast plátov zamestnancov školstva, zavedenie in-

štitútu chránenej osoby a ozdravných pobytov pre učiteľov.

Mgr. Juraj Stodolovský,
vedúci úradu zväzu

ETUCE otvára diskusiu o obnove odborových zväzov

Sociálny dialóg a kolektívne vyjednávanie sú v mnohých európskych krajinách a na celom svete v kríze. Záujem o obnovu odborového hnutia je tak viac ako žiadaný najmä v kontexte hlbokých spoločenských zmien a v súvislosti s reformami v oblasti vzdelávania, ktoré menia svet práce učiteľov a ostatných zamestnancov v oblasti vzdelávania. V dňoch 9. a 10. mája 2019 sa členské organizácie ETUCE z krajín EÚ/EFTA a kandidátskych krajín EÚ zišli v Bruseli, aby diskutovali o hrozbách pre odbory a ich členov, pretože tieto výzvy nevyhnutne ovplyvňujú schopnosti školských odborových zväzov brániť učiteľov pred takýmito zmenami. Náš zväz na tomto podujatí zastupoval vedúci úradu Juraj Stodolovský.

Počas úvodného podujatia dvojročného projektu ETUCE – Ste na rade! Učitelia pre obnovu odborov – dostali členské organizácie ETUCE možnosť na výmenu informácií a názorov na organizovanie a zapájanie členov do odborových štruktúr prostredníctvom kampaní sústreďujúcich sa na špecifické potreby nedostatočne zastúpených kategórií zamestnancov, akými sú najmä mladí ľudia, menšiny alebo ženy, a v rôznych kontextoch, ako napríklad na pracovisku, v komunite a v spoločnosti. Christine Blower, predsedníčka ETUCE, komentujúc prácu na obnove odborov, uviedla: „Naše situácie a kontexty sa v Európe veľmi výrazne líšia.

Obnova odborových zväzov by sa však pre nás odborárov v oblasti vzdelávania nemala chápať ako niečo úplne nové. Hoci to môže v jednotlivých krajinách vyzeráť inak, dôležité sú naše hlboko zakorenené spoločné hodnoty demokracie, sociálnej spravodlivosti a rovnosti, ktoré sú súčasťou našej tradície.“

Východiskovým bodom diskusie bolo jasné pochopenie a kritické hodnotenie globálnych kontextov týkajúcich sa vzdelávacieho sektora, ich vplyvu na obnovu odborov a úlohu tradičných zväzov pri podpore vzdelávania zamestnancov s cieľom presadzovať ich práva. V tomto ohľade bola základom prezentácia prof. Howarda Stevensona, odborníka na odborové hnutie z univerzity v Nottinghamu, ktorý okrem iného hodnotil súvislosť medzi subjektívnym vnímaním úlohy odborov a individuálnou aktívnou participáciou. Podľa jeho slov sa rozšírená nespokojnosť vyplývajúca z ekonomickej krízy mohla stať príležitosťou na riešenie sociálnych problémov školskej komunity v oblasti sociálnej spravodlivosti a sociálnej rovnosti. Zintenzívnenie úsilia na organizovanie zamestnancov však musí reagovať aj na individuálne potreby, a to kolektívnymi akciami, budovaním komunít a solidaritou.

V jednotlivých pracovných skupinách diskutovali účastníci postupne na témy ako: možnosti zvyšovania aktívneho zapájania menej zastúpených skupín

(mladí zamestnanci, zamestnanci pochádzajúci z minoritných komunit); využívanie rôznych druhov kampaní na podporu aktívnej participácie; vplyv prostredia na vnímanie a aktívne zapájanie do odborového hnutia; používanie inovatívnych metód, terminológie a nástrojov na lepšiu komunikáciu s členskou základňou.

Susan Flocken, riaditeľka ETUCE, zdôraznila kľúčový význam tohto projektu: „V čase, keď ľudia spochybňujú hodnotu členstva v odborových zväzoch, ETUCE a jej členské organizácie považujú za nevyhnutné mobilizovať, organizovať, prijímať a udržiavať svojich členov, čím zdôrazňujú vplyv jednotného a silného učiteľského odborového hnutia na zvýšenie príťažlivosti profesie. Tento projekt, ako aj úsilie všetkých členských organizácií ETUCE, bude odrazovým mostíkom pri napĺňaní cieľov kampane ETUCE Vytvoríme budúcnosť Európy prostredníctvom učiteľov.“

Text a foto: Mgr. Juraj Stodolovský,
vedúci úradu zväzu

Vzdelávanie odborových inšpektorov na Štrbskom Plese

V dňoch 29. – 31. mája 2019 sa na Štrbskom Plese uskutočnilo pravidelné vzdelávanie odborových inšpektorov bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci z jednotlivých odborových zväzov združených v KOZ SR. Za náš odborový zväz sa na ňom zúčastnili všetci traja odboroví inšpektori. Prioritou tohto vzdelávania je skvalitnenie vykonávania odborovej kontroly, a to najmä vzdelávaním a zvyšovaním právneho vedomia profesionálnych odborových inšpektorov. Na prvom dni sa zúčastnili aj hlavní inšpektori z inšpektorátov práce z celého Slovenska a odborní zamestnanci Národného inšpektorátu práce. Prezident KOZ SR Marián Magdoško a generálny riaditeľ NIP Karol Habina prezentovali dosiahnuté úspechy nielen za ich vlastný okruh pôsobnosti, ale aj spoluprácu so sociálnymi partnermi v uplynulom období, ako aj konkrétne aktivity spolupráce, kompetencie a plány činnosti do budúcnosti. Diskusia bola zameraná najmä na vzájomnú výmenu informácií a praktických skúseností inšpektorátov práce a odborových inšpektorov pri výkone kontrolnej činnosti v oblasti BOZP, ako aj na výsledky prezentované v správe o činnosti odborovej kontroly nad BOZP KOZ SR za rok 2018.

Druhý deň rokovania sa niesol v priateľskej atmosfére a bol zameraný na

problematiku chorôb z povolania, ktorú predniesol doc. MUDr. Oto Osina, PhD., primár kliniky pracovného lekárstva v Martine. Jeho informácie z praxe jasne objasnili systém odškodňovania chorôb z povolania z pohľadu aplikatívnej praxe. Podobne v popoludňajšom

programe boli odboroví inšpektori oboznámení s riešením nejasností pri riešení problémov aplikovania vyhlášky o vyhradených technických zariadeniach. Odboroví inšpektori vyjadrili súhlas s pripravovaným edičným plánom vydávania publikácií KOZ SR. Navrhnuté témy boli stres, mobing, Zákonník práce. K tejto problematike sa v mesiaci jún uskutoční rokovanie so zástupcami NIP, kde sa prerokuje ďalšia spolupráca v tejto oblasti, aby odbory a štát spoločne podporili pozitívny vývoj v oblasti BOZP.

Na záver stretnutia sa všetci odboroví inšpektori zhodli na potrebe výmeny informácií nielen medzi odborovými inšpektormi, ale aj v spolupráci so sociálnymi partnermi.

Ing. Vladimír Kmec,
zväzový inšpektor
Foto: odbor BOZP KOZ SR

Sto rokov od založenia Univerzity Komenského

V júni 2019 uplynie 100 rokov od založenia Univerzity Komenského v Bratislave. Národné zhromaždenie v Prahe prijalo 27. júna 1919, osem mesiacov od vzniku prvej Československej republiky (ČSR), zákon o zriadení Československej štátnej univerzity v Bratislave. Zákon vstúpil do platnosti 11. júla 1919. Výučba na prvej slovenskej univerzite sa začala na jeseň. V novembri toho istého roku bola vzdelávacia inštitúcia premenovaná na Univerzitu Komenského (UK). Najstaršia a najväčšia slovenská univerzita vznikla v roku 1919 a bola prvou vysokou školou na území Slovenska, ktorá poskytovala možnosť získať najvyššie vzdelanie v slovenskom jazyku. Založenie Univerzity Komenského úzko súviselo s potrebami ČSR po rozpade Rakúsko-Uhorska 28. októbra 1918. Po vzniku prvej spoločnej republiky Čechov a Slovákov bolo hlavnou úlohou novej bratislavskej univerzity vychovať novú domácu inteligenciu pre najdôležitejšie oblasti života spoločnosti, čo sa odrazilo aj v zameraní jej prvých štyroch fakúlt: lekárskej, právnickej, filozofickej a prírodovedeckej. Pre vážne politicko-spoločenské a finančné problémy po prvej svetovej vojne začala fungovať hneď po založení univerzity iba lekárska fakulta.

Právnická a filozofická sa k nej pripojili o dva roky neskôr a prírodovedecká až v roku 1940. Na Slovensku chýbali aj vysokoškolskí pedagógovia, preto v jej začiatkoch zohrali významnú úlohu profesori z pražskej Karlovej univerzity. Mnichovská dohoda, ktorá viedla k rozpadu ČSR, zasiahla aj do života univerzity. Vládni predstavitelia vojnovy Slovenskej republiky (1939 – 1945) premenovali Univerzitu Komenského na Slovenskú univerzitu. Vyvíjali silný tlak na zrušenie akademických slobôd. Po skončení druhej svetovej vojny vysokoškolský zákon z 18. mája 1950 priniesol reformu štúdia, ale aj politické čistky na vysokých školách. Napriek direktívnym zásahom zo strany štátnych a straníckych komunistických orgánov a ideologizácii univerzitného života zastávala Univerzita Komenského popredné miesto vo výchove odborníkov v mnohých oblastiach vedy a kultúry. Postupne pribúdali nové fakulty: pedagogická (1946), farmaceutická (1952), fakulta telesnej výchovy a športu (1960), lekárska fakulta v Martine (pobočka bratislavskej fakulty v rokoch 1962 – 1969, od roku 1991 premenovaná na Jesseniovu LF UK), matematicko-fyzikálna (vznikla v roku 1980 oddelením od prírodovedeckej fakulty). Výrazne narastal aj počet jej študentov.

Vývoj po novembri 1989 priniesol pozitívne zmeny do vzdelávacieho procesu na UK. Zrušili sa napríklad predmety, ktoré mali ideologický charakter, a unifikované študijné plány. Zákon zo 4. mája 1990 vytvoril legislatívne predpoklady na návrat univerzity do európskeho akademického spoločenstva.

Popri päťročnom magisterskom a na lekárske fakultách šesťročnom doktorským štúdiu sa na niektorých fakultách uskutočňuje trojročné bakalárske štúdium. Na univerzite sa realizuje vo všetkých základných disciplínach aj postgraduálne doktorandské štúdium. Vytvorili sa podmienky na opätovný vstup Rímskokatolíckej cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulty, ako aj včlenenie Evanjelickej bohosloveckej fakulty do zväzku Univerzity Komenského.

V súčasnosti má UK 13 fakúlt a vo všetkých formách štúdia na nej študuje viac ako 22 000 študentov. Každoročne prijíma do prvých ročníkov viac ako 7 000 nových študentov, ktorí si môžu vybrať z ponuky takmer 800 študijných programov. V inštitúcii pracuje približne 4 000 zamestnancov. Univerzita Komenského v Bratislave ponúka vzdelanie v širokom spektre ľudského poznania.

Zdroj: TASR, 3. júna 2019

M. Lubyová: Učiteľom sa historicky zvýšili platy a zvyšovanie bude pokračovať

Učiteľom sa historicky zvýšili platy a zvyšovanie bude pokračovať. Nebude výnimkou, ak nástupný plat mladých učiteľov bude viac ako 1 000 eur v hrubom po ich dovedení. Uviedla to ministerka školstva, vedy, výskumu a športu Martina Lubyová. TASR o tom informovala Zuzana Škopcová, riaditeľka kancelárie predsedu SNS Andreja Danka.

„Pedagógovia asi vedia, že sú privilegovanou skupinou, ktorá si v rámci tripartity dohodla najväčšie percentá valorizácie. Podarilo sa im dohodoriť lepšie podmienky ako ostatným zamestnancom verejnej správy. V rámci troch rokov a troch mesiacov dostali zvýšenie o šesť percent a potom ešte šesťpercentné zvýšenie, v januári 2019 o desať percent a následne bude ďalšie desaťpercentné zvýšenie od 1. januára 2020,“ uviedla Lubyová. Zároveň avizovala, že sa pedagógom zvýši základ-

ná tarifa.

Ministerka uviedla, že negatívnu skúsenosťou z praxe je, že zriaďovateľ zamestnancom zníži osobné ohodnotenie a platy im riadne nevypláca. „Na to sú odbory na školách a ľudia, ktorí sa majú ozvať a hájiť základné platy či odmeny. Učiteľia argumentujú tým, že neznížili predsa svoj výkon a nemá im byť na základe rovnakého výkonu odobieraná ich odmena, pretože sa im podľa zákona zvyšuje základný tarifný plat,“ dodala Lubyová.

Do druhého čítania v parlamente prešiel zákon, ktorým sa má začínajúcim učiteľom zvýšiť plat priamo pri vstupe zhruba o desať percent. „V roku 2015 začínajúci pedagóg na materskej škole mal nástupný plat 475 eur a dnes je to 612 eur. Od 2020 to bude 718 eur, čo je výrazné zvýšenie,“ tvrdí ministerka.

Podľa jej slov učiteľ na základnej škole bude mať o 200 eur mesačne viac ako

v predošlom funkčnom období a od roku 2020 bude mať 915 eur v hrubom. „Ak učiteľ nastúpi, tak po adaptačnom vzdelávaní, ktoré trvá od pol roka do dvoch rokov, môže mať plus šesťpercentný príplatok,“ vysvetlila ministerka. Dĺžka adaptačného vzdelávania závisí najmä na učiteľovi a škole, potom sa pedagóg automaticky preradí do vyššej platovej triedy. Ako dodala Lubyová, učiteľ bude zarábať vyše 1 000 eur v hrubom.

„Teší ma, že sa v rámci novely zákona o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme presadilo, že aj iní zamestnanci rezortu školstva prejdú do vyššej platovej tarify a dorovnávajú sa vysokoškolským učiteľom. Ide najmä o vedeckých a výskumných pracovníkov či doktorandov,“ uzavrela Lubyová.

Zdroj: TASR, 5. júna 2019

Mzdové zvýhodnenie za prácu v sobotu, za prácu v nedeľu a za prácu v noci od 1. mája 2019

Dávam do pozornosti, že od **1. mája 2019 sa začala druhá etapa zvyšovania mzdových zvýhodnení za prácu v sobotu, v nedeľu a v noci**. Minimálne sadzby mzdových zvýhodnení ustanovené Zákonníkom práce budú vo výške 50 % za prácu v sobotu, 100 % za prácu v nedeľu a 40 %, resp. 50 % (ak ide o zamestnanca vykonávajúceho rizikové práce) za nočnú prácu z minimálnej mzdy v eurách za hodinu podľa osobitného predpisu.

Minimálna mzda v eurách za hodinu je v roku 2019 vo výške 2,989 eura. Z tejto základnej sadzby minimálnej mzdy v eurách za hodinu sa vypočítava minimálna výška mzdového zvýhodnenia bez ohľadu na ustanovený týždenný pracovný čas.

Mzdové zvýhodnenia treba zohľadňovať v nadväznosti na ust. § 16 a 17 zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

§ 16 Príplatok za prácu v noci

Zamestnancovi patrí za hodinu práce v noci príplatok v sume 25 % hodinovej sadzby funkčného platu, najmenej však príplatok rovnajúci sa sume ustanovenej podľa § 123 ods. 1 Zákonníka práce.

§ 17 Príplatok za prácu v sobotu alebo v nedeľu

Zamestnancovi patrí za hodinu práce v sobotu alebo v nedeľu príplatok v sume 30 % hodinovej sadzby funkčného platu, najmenej však príplatok rovnajúci sa sume ustanovenej podľa § 122a ods. 1 a § 122b ods. 1 Zákonníka práce.

Peňažné plnenie za prácu pri príležitosti obdobia letných dovoleniek a vianočných sviatkov v roku 2019

Úprava súm vyplateného peňažného plnenia – 13. a 14. platu – z pohľadu posúdenia oslobodenia od dane z príjmov, zdravotného poistenia a sociálneho poistenia.

Dňom 1. marca 2019 nadobudla účinnosť novela zákona o dani z príjmov, ktorou došlo k zmene oslobodenia od dane z príjmov pri poskyto-

vaní plnenia za prácu pri príležitosti obdobia letných dovoleniek (tzv. 13. plat).

Podľa predchádzajúcej právnej úpravy zamestnávateľ bol povinný na účely oslobodenia od dane z príjmov poskytovať zamestnancovi za prácu pri príležitosti obdobia letných dovoleniek, tzv. 13. platu, peňažné plnenie najmenej vo výške priemerného mesačného zárobku zamestnanca.

Od 1. marca 2019 musí byť na účely predmetného plnenia v súvislosti s oslobodením od dane z príjmov splnená podmienka poskytnutia sumy vo výške najmenej 500 eur.

V nadväznosti na to uvádzam splnenie podmienok na oslobodenie od dane z príjmov podľa právneho stavu od 1. marca 2019:

- zamestnanec musí byť vo vzťahu k zamestnávateľovi v nepretržitom pracovnom pomere ku dňu 3. 4. aspoň 24 mesiacov,

Splnenie týchto podmienok musí byť preukázané aj na účely oslobodenia peňažného plnenia 13. platu od odvodov na zdravotné poistenie. Peňažné plnenie za prácu pri príležitosti letných dovoleniek vyplatené v júni 2019 je vo výške 500 eur oslobodené od poistného na zdravotné poistenie. Peňažné plnenie za prácu pri príležitosti obdobia letných dovoleniek vo výške 500 eur je od poistného na sociálne poistenie oslobodené len od roku 2021.

Pokiaľ posudzujeme splnenie podmienok na uplatňovanie oslobodenia od dane z príjmov pri poskytovaní plnenia za prácu pri príležitosti vianočných sviatkov (14. plat), v tomto smere k žiadnej zmene touto novelou nedošlo a naďalej platí, že zamestnávateľ musí zamestnancovi **poskytnúť peňažné plnenie vo výške priemerného mesačného zárobku zamestnanca** a zároveň musí byť splnená podmienka trvania pracovnoprávneho vzťahu k zamestnávateľovi, t. j., že zamestnanec

- peňažné plnenie v sume najmenej 500 eur musí byť zamestnancovi poskytnuté v mesiaci jún príslušného kalendárneho roka, to znamená, že peňažné plnenie musí byť zúčtované v mesiaci máj príslušného kalendárneho roka.

Z uvedeného znenia vyplýva, že peňažné plnenie za prácu pri príležitosti letných dovoleniek vyplatené v júni 2019 vo výške 500 eur je oslobodené od dane. Do základu dane sa zahrnie len časť nad 500 eur.

je vo vzťahu k zamestnávateľovi v nepretržitom pracovnom pomere ku dňu 31. 10. v trvaní aspoň 48 mesiacov. Okrem uvedeného musí byť splnená ďalšia podmienka, ktorou je poskytnutie peňažného plnenia zamestnávateľom zamestnancovi pri príležitosti obdobia letných dovoleniek, na ktorých sa vzťahovalo oslobodenie. Rovnaké podmienky platia aj na oslobodenie peňažného plnenia za prácu pri príležitosti vianočných sviatkov od odvodov na zdravotné poistenie

a prvýkrát v roku 2019 aj od odvodov na sociálne poistenie.

NOVELA zákona č. 152/1004 Z. z. o sociálnom fonde v znení neskorších predpisov.

Účinnosť zákona: 1. 1. 2019

Novelizovaný zákon č. 152/1994 Z. z. o sociálnom fonde a o zmene a doplnení zákona č. 286/1992 Zb. o daniach z príjmov v znení neskorších predpisov umožňuje v zmysle ust. § 7 ods. 1 písm. e) použiť príspevkov zo sociálneho fondu aj na rekreácie zamestnancov nad rozsah ustanovený Zákonníkom práce.

ZÁKON o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov je publikovaný v Zbierke zákonov č. 138/2019 Z. z.

Zákon bol schválený v NR SR dňa 2. apríla 2019.

Účinnosť zákona: 1. september 2019

Zavedením tohto zákona do praxe sa očakáva:

- skvalitnenie práce pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov vytvorením vhodného pracovného prostredia,
- zlepšenie klímy školy alebo školského zariadenia, ako aj zvýšenie ochrany práv pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov a zvýšenie ich spoločenského uznania.

Čo konkrétne prináša novela zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch?

▪ V právach a povinnostiach pedagogického zamestnanca sa **zavádza právo na ochranu pred prejavmi sociálnopatologického správania zo strany vedúcich pedagogických zamestnancov, vedúcich odborných zamestnancov, ďalších zamestnancov školy alebo školského zariadenia, zriaďovateľa, zákonných zástupcov, iných fyzických osôb a zároveň sa definujú podrobnosti o práve na ochranu pred neodborným zasahovaním do výkonu pracovnej činnosti.** Pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom sa zavádza povinnosť zdržať sa konania, ktoré vedie k porušovaniu práv ostatných zamestnancov a správať sa v súlade s **Etickým kódexom pedagogických a odborných zamestnancov**, ktorý vydá a zverejní Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR.

▪ **Zákon zavádza pre pedagogických zamestnancov aj odborných zamestnancov jednotný pojem pracovná činnosť a ďalej špecifikuje samostatne jednotlivé činnosti pedagogických zamestnancov a činnosti odborných zamestnancov.** Definuje predpoklady na výkon pracovnej činnosti, ktoré musí pedagogický zamestnanec a odborný zamestnanec spĺňať po celý čas výkonu pracovnej činnosti.

▪ Zákon zavádza povinnosť ovládať jazyk národnostnej menšiny ako predpoklad na vyučovanie predmetu v jazyku národnostnej menšiny (okrem učiteľa slovenského jazyka) v škole s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a na výkon pracovnej činnosti v školskom zariadení s výchovným jazykom národnostnej menšiny.

▪ Zákon zavádza **nový postup pri posudzovaní plnenia kvalifikačných predpokladov a zamestnávateľovi zavádza povinnosť oznámiť nespĺňanie kvalifikačných predpokladov pedagogickému zamestnancovi alebo odbornému zamestnancovi písomne.** Zároveň upravuje ďalší postup a práva pedagogického zamestnanca alebo odborného zamestnanca v prípade, ak nesúhlasí s výsledkom posúdenia splnenia kvalifikačných predpokladov.

▪ Kategórie pedagogických zamestnancov sa v návrhu zákona sprehľadňujú do dvoch skupín, a to **pedagogických zamestnancov zodpovedných za uskutočňovanie školského vzdelávacieho programu a výchovného programu a pedagogických zamestnancov podieľajúcich sa na uskutočňovaní školského vzdelávacieho programu alebo výchovného programu.** Do druhej skupiny patrí aj kategória školského špeciálneho pedagóga, ktorý bol v minulosti kategóriou odborných zamestnancov. Samostatnou kategóriou pedagogických zamestnancov je **učiteľ profesijného rozvoja**, ktorý sa člení na **nové podkategórie: lektor vzdelávania, metodik profesijného rozvoja a mentor atestačného konania.**

▪ Zavádza sa nová kategória **odborných zamestnancov – kariérový poradca, čo súvisí s úlohami centier pedagogicko-psychologického poradenstva v oblasti koordinácie odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce.**

▪ S cieľom zabezpečenia zvyšovania kvality pracovnej činnosti pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov sa v kariérom systéme zavádza podmienka

výkonu pracovnej činnosti najmenej na päť rokov v kariérovom stupni samostatný pedagogický zamestnanec alebo samostatný odborný zamestnanec pred zaradením do kariérového stupňa pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou alebo odborný zamestnanec s prvou atestáciou. Rovnaká podmienka platí **na zaradenie do kariérového stupňa pedagogický zamestnanec s druhou atestáciou alebo odborný zamestnanec s druhou atestáciou**, t. j. najmenej päť rokov predtým musí byť zaradený v kariérovom stupni s prvou atestáciou.

▪ Z dôvodu profesionalizácie výkonu riadiacich činností sa **mení systém funkčného vzdelávania**, ktorý sa člení na **základný modul a rozširujúce moduly**, ktorý schvaľuje ministerstvo školstva. **Základný modul funkčného vzdelávania** absolvuje pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec **pred začiatkom výkonu funkcie riaditeľa a rozširujúce moduly funkčného vzdelávania najneskôr do piatich rokov od začiatku výkonu funkcie riaditeľa.**

▪ **Mení sa systém vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov; do systému sa zavádza pojem kvalifikačné vzdelávanie**, ktoré zahŕňa doterajšie doplňujúce pedagogické štúdium a rozširujúce štúdium organizované vysokými školami.

▪ **Poskytovateľom kvalifikačného vzdelávania** okrem vysokých škôl môže byť aj organizácia zriadená ministerstvom školstva. Dôvodom je možnosť systémovej podpory zvyšovania odbornosti výchovy a vzdelávania.

▪ Pre pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov sa **zavádza nová povinnosť absolvovať aktualizčné vzdelávanie.** Program aktualizčného vzdelávania a rozsah aktualizčného vzdelávania schvaľuje riaditeľ. Škola, školské zariadenie a zariadenie sociálnej pomoci v závislosti od svojich potrieb upraví rozsah aktualizčného vzdelávania vo vnútornom predpise.

▪ Zavádza sa tiež pojem **predatestačné vzdelávanie**, ktorého poskytovateľom je atestačná organizácia, a toto vzdelávanie sa organizuje ako jednoduchý program a program členený na moduly, ktoré schvaľuje ministerstvo školstva.

▪ **Pri inovačnom vzdelávaní sa zavádza zjednodušený systém**, v ktorom nebude potrebné schválenie jednotlivých programov vzdelávania, ale poskytovatelia budú môcť organizovať viaceré programy inovačného

vzdelávania na základe a v rozsahu oprávnenia, ktoré vydá ministerstvo školstva.

- **Zrušuje sa kreditový systém** a ustanovuje sa pôsobnosť zamestnávateľa v profesijnom rozvoji. Jej súčasťou je aj **zavedenie nového príplatku za profesijný rozvoj**, ktorý bude nástrojom na riadenie profesijného rozvoja v záujme zvyšovania odbornosti a kvality výchovy a vzdelávania a kvality výkonu špecializovaných činností. Pedagogickému zamestnancovi a odbornému zamestnancovi bude uznaný **príplatok za profesijný rozvoj za úspešné absolvovanie rozširujúceho štúdia, špecializačného vzdelávania, inovačného vzdelávania a štátnej jazykovej skúšky**. Za ostatné druhy vzdelávania pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca sa príplatok za profesijný rozvoj uznávať nebude.
- S cieľom zvýšenia kvality profesijného rozvoja **sa mení systém výkonu atestácií**, pričom sa odbúrava povinnosť písania a obhajoby atestačnej práce a zavádza sa príprava a obhajoba atestačného portfólia, ktorým je súbor dokladov o získaní profesijných kompetencií vyžadovaných na zaradenie do vyššieho kariérového stupňa (doklady o získaní požadovaného stupňa a druhu vzdelania, doklady o absolvovaní programu vzdelávania, doklady preukazujúce tvorivú činnosť, potvrdenie riaditeľa o využívaní profesijných kompetencií získaných sebazvdelávaním alebo výkonom pracovnej činnosti).
- Z dôvodu zabezpečenia generačnej výmeny pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov sa **výkon pracovnej činnosti ohraničuje vekom 65 rokov. Ak ide o riaditeľa, pracovný pomer sa má skončiť uplynutím funkčného obdobia, v ktorom dovŕšil 65 rokov**. Zamestnávateľ môže so zamestnancom, ktorý dovŕšil 65 rokov veku, uzatvoriť pracovný pomer na dobu určitú.
- Zavádza sa **kontrola v profesijnom rozvoji a správnych deliktov**, pričom

zákonom definuje predmet kontroly a podmienky, za akých ministerstvo školstva kontrolu vykonáva, a zároveň zavádza sankcie za správne delikty, pri ktorých ukladaní prihliada na závažnosť, spôsob, dĺžku trvania a následky protiprávneho konania, na opakované porušenie povinnosti a na to, či sa konaním porušili viaceré povinnosti.

- Zavádza sa zjednodušený pojem informačného systému verejnej správy, ktorého **správcom je ministerstvo školstva**. Namiesto pôvodného názvu Centrálny register pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov a ďalších zamestnancov škôl a školských zariadení sa zavádza jednoduchý názov **Centrálny register**. Zároveň sa navrhuje zredukovať údaje, ktoré sa vedú v Centrálnom registri.

ZMENA sa dotkne aj zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zmenou úpravy a doplnenia jednotlivých ustanovení zákona č. 553/2003 Z. z. je zabezpečený súlad systémových zmien v oblasti výkonu pracovnej činnosti, systému profesijného rozvoja a systému odmeňovania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov.

NOVELIZUJE SA:

- **ust. § 5a**, v zmysle ktorého sa **školský špeciálny pedagóg** ako nová kategória pedagogických zamestnancov **zaradí do druhej pracovnej triedy**.
- **ust. § 14**, dochádza k úprave tohto ustanovenia a vkladá sa nové ustanovenie § 14e. Novela zákona v tomto smere reaguje na **zrušenie kreditového systému a predstavuje konkrétny spôsob finančnej stimulácie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov na profesijný rozvoj** v súlade so spoločenskými potrebami, ktorými sú zvýšenie miery odbornosti výchovy a vzdelávania, profesionalizácia vý-

konu všetkých špecializovaných činností a tiež inovácia vo výchove a vzdelávaní.

Nové ust. § 14e citovaného zákona upravuje príplatok za profesijný rozvoj pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca.

Pedagogickému zamestnancovi a odbornému zamestnancovi **patrí príplatok za profesijný rozvoj** v sume:

- 6 % z platovej tarify platovej triedy a pracovnej triedy, do ktorej je zaradený, za úspešné absolvovanie rozširujúceho štúdia podľa osobitného predpisu,
- 12 % z platovej tarify platovej triedy a pracovnej triedy, do ktorej je zaradený, za úspešné absolvovanie štátnej jazykovej skúšky podľa osobitného predpisu,
- 3 % z platovej tarify platovej triedy a pracovnej triedy, do ktorej je zaradený, za úspešné absolvovanie špecializačného vzdelávania podľa osobitného predpisu,
- 3 % z platovej tarify platovej triedy a pracovnej triedy, do ktorej je zaradený, za úspešné absolvovanie inovačného vzdelávania podľa osobitného predpisu.

Príplatok za profesijný rozvoj zamestnávateľ prizná na obdobie siedmich rokov najviac v sume 12 % z platovej tarify platovej triedy a pracovnej triedy, do ktorej je pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec zaradený, z toho najviac v sume 9 % za profesijný rozvoj za inovačné vzdelávanie.

- **ust. § 32g** (Prechodné ustanovenie k úpravám účinným od 1. septembra 2019). Kreditový príplatok priznaný pedagogickému zamestnancovi alebo odbornému zamestnancovi podľa predpisov účinných do 31. augusta 2019 sa **považuje za príplatok za profesijný rozvoj a vypláca sa do 31. augusta 2026**.

ZMENA sa dotkne tiež zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a o školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Hlavným dôvodom novelizácie tohto zákona je zosúladenie textu citovaného zákona s novým zákonom o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a zároveň predmetná novela zákona umožňuje **odvolať riaditeľa, ktorý neabsolvovaním rozširujúcich modulov funkčného vzdelávania nerozvíja svoje profesijné kompetencie v oblasti riadenia**.

JUDr. Renáta Matejová,
právnička OZ PŠaV na Slovensku
pre BB, ZA a TN kraj
Foto: Samphotstock

Hlasové rozcvičky v materskej škole

ako prostriedok hovorenia a počúvania s porozumením

ABSTRACT:

Kollárová D., 2019: Die Stimmübungen im Kindergarten als das Sprechen- und Hörmittel mit dem Verständnis.

Der Beitrag analysiert die didaktischen Sprechübungen im Kindergarten. Im Vorschulalter ist wichtig, die Sprecherscheinung zu entwickeln. Dazu nutzen wir die Literaturtexte aus, stimulieren wir Hörperzeption, üben wir die Rollenspiele und Sprache in den Real-situationen. Geeignet dafür sind die regelmässige Stimmübungen, Atmenübungen und das Erlebnislernen.

Schlusswörter: Kind, Hörauffassung, Sprache, Rechtlautung, Rollenspiele.

Úvod

Už v predškolskom veku stimulujeme u detí hrami a cvičeniami funkčné využívanie jazykového kódu. Cieľom týchto jazykových didaktických tvorivých činností je pripraviť deti na to, aby rozpoznali, kedy a v akej situácii môže mať to isté slovo alebo slovné spojenie iný význam. Z toho dôvodu musí učiteľka materskej školy venovať pozornosť funkčnému využívaniu výrazových

byť súčasťou nielen vzdelávacích aktivít z hudobnej výchovy, ale aj aktivít, ktorých ciele sa viažu hlavne k vzdelávacej oblasti jazyk a komunikácia a jej podoblastiam.

Od (pred)čítania k emóciám

Hovorená reč a jej kultivovanie môže smerovať aj k podoblasti *ľudskej vlastnosti a emócie*, kde by deti mali identifikovať pozitívne a negatívne ľudské vlastnosti. Príkladom môžu byť práve rozmanité slovné varianty reči, aby dieťa najskôr dokázalo dešifrovať, v akej situácii a čo sa mohlo stať, keď to niekto hovorí takým spôsobom (plačom, radostne, prekvapene). Neskôr sa môže dieťa samo pokúsiť vysloviť slovo alebo slovné spojenie tak, že vstúpi do roly a predstaviť si situáciu (hra v role a hra v situácii). Pri takomto prístupe odporúčame vychádzať z literárneho motívu, lebo dieťa si vie konkrétnu situáciu rozprávkového hrdinu po *predčítaní* učiteľkou predstaviť lepšie než konkrétnu situáciu (ktorú ani nemuselo zažiť). Len zdôrazníme, že predčítanie musí byť s funkčným využívaním výrazových prostriedkov reči. Malo by teda ísť o výrazné estetické čítanie. Od

rozprávky alebo príbehu; dieťa reaguje spoločensky prijateľným spôsobom na aktuálne prejavy emócií.

Problematika hlasovej výchovy je u nás dostatočne prepracovaná, ale len v oblasti hudobnej výchovy. Práve preto je nepochopiteľné, že sa tieto dobré skúsenosti nevyužívajú pri každodennej práci s ľudským (najmä detským) hlasom. Hlavným kritériom výberu jednotlivých druhov cvičení je predpoklad, že hlasová výchova nemá slúžiť len na metodicko-odbornú prípravu vokálnych (speváckych) cvičení v rámci hudobnej výchovy, ale, ako sme už uviedli, aplikácia týchto cvičení by sa mala plne využiť v hlasovej príprave na detský rečový prejav alebo neskôr na detský estetický prednes.

Zmysel hlasovej rozcvičky

Hlasoví pedagógovia sa snažili presadiť to, aby si každý učiteľ spravil pred začiatkom vyučovania hlasovú rozcvičku. To isté by mal urobiť aj učiteľ s deťmi, treba ich však špecifikovať vzhľadom na tému, obsah a cieľ. Hlasová rozcvička by mala byť súčasťou *motivačnej fázy* vzdelávacej aktivity. Môže nám slúžiť *častočne* aj ako *expozíčná fáza*, pretože v nej dieťa oboznamujeme nepriamo s témou, ktorej sa budeme venovať. Ako sme spomenuli, mala by byť ladená tematicky, znamená to, že vo všetkých cvičeniach (v poradí dychových, fonačných, artikulačných, rytmických) rozvíjame tému z jazykovej oblasti alebo literárny motív. *Cieľom hlasovej a rečovej výchovy* je systematické komplexné rozvíjanie psychosomatického predpokladu hlasového a rečového prejavu, a to nielen smerom ku komunikatívnosti rečového prejavu, ale jeho celkovej modulácie s dôrazom na porozumenie. Systematickým prístupom k hlasovým cvičeniam u dieťaťa posilňujeme:

- komunikačné kompetencie (schopnosť vysloviť požiadavku, prosbu s dôrazom na odlišnosť situácií a rolí),
- kompetencie učiť sa, riešiť problémy, tvorivo a kriticky myslieť (schopnosť skúšať a hľadať spôsoby hlasového vyjadrenia vzhľadom na situáciu, schopnosť dešifrovať, resp. interpretovať myšlienku hovoriaceho, schopnosť pýtať sa na ďalšie možnosti),
- sociálne a personálne kompetencie (schopnosť pracovať s hlasom a technikou reči tak, že dokáže vystihnúť

prostriedkov reči. Správnu tvorbu hlasu, od ktorej sa odvíja technika reči, a využívanie jej výrazových prostriedkov môžeme u detí podnecovať hlasovými rozcvičkami. Hlasové rozcvičky by mali

čítania učiteľkou sa odvíjajú aj emócie dieťaťa (pozitívne, negatívne). Výrazným a estetickým čítaním tak naplňame výkonové štandardy, *napríklad dieťa vyjadruje pocity zo zážitku z vypočutej*

sociálnu situáciu a následne v jej kultivovane verbálne reagovať – poprosiť niekoho, poďakovať sa, spýtať sa, nadviazať kontakt a pod.).

Využívaním hlasových cvičení pracujeme nielen s foneticko-fonologickou rovinou (suprasegmentálne prostriedky reči), ale aj morfológickou (uvedomenie si napríklad v jazykolamoch správneho a nesprávneho tvaru slova, hra s rýmom, hra s koreňom slova) a podobne aj s ďalšími rovinami. Môžeme teda povedať, že sústredenie na hlasovú prípravu a správnu techniku reči dieťaťa prostredníctvom zaraďovania hlasových rozcvičiek do vzdelávacích aktivít z oblasti jazyk a komunikácia smerujeme k hlavným cieľom tejto vzdelávacej oblasti. Hlasové rozcvičky odporúčame ladiť tematicky s vybraným obsahom (témou). Za najúčinnšie považujeme vychádzať z literárneho textu, a to z rozmanitej žánrovej palety, pretože aj podľa ŠVP (bližšie palety, pretože aj podľa ŠVP (bližšie palety, pretože aj podľa ŠVP (bližšie palety, pretože aj podľa ŠVP (www.statpedu.sk) je literárny text zdrojom:

- bohatej jazykovej skúsenosti (jazykový vzor, jazyková rôznorodosť, kultivovaná a vysokorozvinutá podoba materinského jazyka, stimulácia vývinu reči, všetkých jej zložiek);
- poznatkov a vedomostí o reči (všetky komponenty gramotnosti – počúvanie, hovorenie, čítanie, písanie – a ich vzťahy s dôrazom na obsahový aj formálny aspekt);
- pozitívnych zážitkov a skúseností s jazykom (motivácia na vzdelávanie a učenie, prebúdzanie záujmu).

V materskej škole by sa dieťa malo účinne dorozumieť slovom a kresbou. Preto je dôležité účelne vyberať organizačné formy, metódy, didaktické prostriedky s rešpektom k zásadám a učebným štýlom detí. Spätnou väzbou potom pre učiteľku bude slovné vyjadrovanie záujmov, potrieb, požiadaviek a pocitov dieťaťa. Podobne, ako to tvrdili Piňha, Helus (1998), že hlavným dôvodom dieťaťa, aby počúvalo alebo sa samo vyjadrovalo, je citový zá-

žitok a jeho vyjadrovanie radosti, náptia, sympatie. Dovoľme si tvrdiť, že k tomu môžeme dospieť, ak učiteľky materskej školy v súlade s rodičmi budú vytvárať podnetné, láskavé a zdravé prostredie so spravodlivým posudzovaním, povzbudzovaním a s rešpektom k záujmom dieťaťa.

Hlasovými rozcvičkami môže dieťa postupne objavovať rozmanitosť jazyka a uvedomovať si, prečo je dôležité počúvať a porozumieť počutému (textu,

ceho z hľadiska významu a pod). Systematickým prístupom k hlasovým cvičeniam učíme deti citlivo vnímať literárne texty, využívať a porozumieť mimoumeleckým prostriedkom. Učiteľka by však mala vedieť, že v nich a ich využívaním nám nejde len o technické návyky, ale o schopnosť vyjadrovať sa – správne, plynulo, zrozumiteľne a kultivovane. Cvičeniami v rámci hlasovej rozcvičky rozvíjame fonemické uvedomovanie, stimulujeme vnímavé počúvanie výrazného čítania. Rovnako deti podnecujeme na vlastné rozprávanie o dojmoch z počutého alebo z prečítaného, vymýšľanie a domýšľanie príbehu. Tým, že im predkladáme situácie, do ktorých „akože“ vstúpia, učíme ich, ako funguje jazyk v reálnych situáciách (v teréne) – pozdrav, oslovenie, ponuka, odmietnutie, ale aj vyjadrenie v spore (prepáč, s dovolením) – alebo kladenie otázok a zdvorilá odpoveď. Vychádzajúc z vlastných pedagogických skúseností si dovoľíme tvrdiť, že takýto systematický prístup motivuje deti rozprávať a rozmýšľať k téme a k dejovému rozprávaniu, pričom deti hľadajú a vychádzajú z vlastných skúseností. Deti sa takto učia, že slovo sa viaže na reálnu skutočnosť.

inštrukcii). Cez obsah počutého ho učíme porozumieť iným. Podnecovaním sluchového vnímania cez textovú rovinu sa učí vnímať aj krásu. Nielen krásu rečového prejavu, ale aj svojho okolia, najbližších, aj krásu seba. Preto by sme mu mali pomôcť aj vo vlastnej reči objavovať odlišnosti (zrozumiteľná výslovnosť, prípadne nedbalá artikulácia, nesprávne držanie tela a odchýlky vo farbe hlasu, čo môže vyrušiť počúvajúc-

Vhodnou metódou v takýchto rozcvičkách je rolová hra. Hru v role môžeme právom nazvať jazykom, ktorému rozumie každé dieťa predškolského veku. Dieťa zvukmi, slovami, mimikou, pohybmi vyjadruje odpozorované a prežité javy z reality, ktoré prenáša do námetovej hry. Prostredníctvom tejto jeho prirodzenej komunikačnej činnosti môže učiteľka zistiť, ako dieťa rozmýšľa, aké sú jeho záujmy a potreby.

Podobne ako v speve aj v hovorenej reči sa za najvhodnejší a zároveň najšetrnejší k hlasivkám považuje mäkký hlasový začiatok. V cvičeniach odporúčame precvičiť tvorenie hlasu mäkkým začiatkom slovami na spoluhlásky – ň, j, m, n, r, g. Prípadne aj slovami na vokály, ktoré začíname dohodnutou hláskou (napr. m – auto/mauto, Ema/Mema, okno/mokno). Ide o tzv. *hru na slony*, v ktorej dieťa pracuje s predstavou, že začiatok slova kladie na koniec chobota, čím docielime aj prácu rezonátorov (dutín). Aj pre hovorenú reč je dôležité precvičiť jej melódiu. Melódia, teda *výškový pohyb hlasu*, má skôr úlohu v oznamovacej rovine (myšlienka a jej tlmočenie: otázka, oznam, rozkaz a pod.), ale vyjadruje aj citový postoj hovoriaceho (radosť, smútok). Začíname motivovanými cvičeniami (dostal som bitku, fňukám a „aukám“). Nevolíme spievanie, ale skôr sa hráme a skúšame varianty s melódiou slova, vety (mačka prosí o mlieko). *Začíname na jednom tóne* – monotónna reč (bacil skáče bac-bac, zvony bijú bim-bam). *Postupne pracujeme s melódiou* – stúpanou, klesavou, prípadne s opytovacími vetami (Dáš mi to? Daj jej to!). Dieťa hlbokým predklonom alebo

nádychu a hospodárenie s výdychovým prúdom, ako aj za kvalitu tvoreného tónu – hlasu. *Správne držanie tela* je základným predpokladom funkčného narábania s dychom a hlasom, resp. rečovým prejavom.

Artikulačné cvičenia

V artikulačných cvičeniach nám ide o rozcvičenie, resp. koordináciu pevných a pohyblivých artikulačných orgánov, ale aj o výraznú zrozumiteľnosť reči. Artikulačnými cvičeniami môžeme eliminovať aj také negatívne javy, akými sú sykavky alebo rotacizmus a pod. Artikulačné cvičenie je dobré začínať len otváraním úst bez hovorenia, teda *uvolňovacími cvičeniami* (zalizovanie, mľaskanie alebo „nepočuteľné“ hovorenie akoby cez sklenenú stenu). Pokračovať by sme mali *pozorným hovorením* tak, že si uvedomujeme hlásky a ich výslovnosť a nakoniec sa treba sústrediť na *zreteľnú výslovnosť*, hlavne sa sústredíme na spoluhláskové skupiny s dôrazom na dotahovanie koncov slov. K artikulačným cvičeniam patria aj cvičenia *na aktivizáciu pier a jazyka* (miesim v mise, varila-varecha, bobuľa-kecuľa), cvičenia *na precvičovanie konkrétnej hlásky* (Osol oslovil

komunikáciu v podobe straty pozornosti a nepočúvania sa. Alebo naopak, narušením rytmu (napríklad pauzou) môžeme ozvláštniť náš rečový prejav, a tak stupňovať napätie a pozornosť prijímateľa. Rytmus je pre deti dôležitý aj preto, že je pre nich prirodzený a pôsobí na psychofyzické uvoľnenie.

V podoblasti *fonologické procesy a fonologické uvedomovanie* máme vo výkonovom štandarde dané, že *dieťa sprevádza spievanie piesne alebo recitáciu krátkeho literárneho útvaru rytmickým sprievodom*, prípadne *rozhoduje, či sa dve slová rýmujú*. To súvisí s organizáciou zvukovej štruktúry slova. Aj z toho dôvodu pri rytmických cvičeniach odporúčame zaraďovať súčasne so slovom *hru na tele*, elementárne tanečno-pohybové a krokové variácie alebo *hru na ľahkoovládateľných rytmických nástrojoch*. Takými cvičeniami súčasne podporujeme výchovu k rytmu – *rytmiku*. Súčasťou rytmiky sú *rytmické cvičenia* (hra s rýmom a rytmom v slovách, slabikovanie), *priestorové cvičenia* (zmena smeru pohybu, zmena priestorových dráh), *hudobné hry* (permanentná práca s detským slovesným folklórom – riekanky, rapotanky, vyčítanky v spojení s hudobno-pohybovými činnosťami, pričom deti zapájajú myslenie, pamäť, reč súčasne s pohybom). Rytmika však nesmie byť v týchto cvičeniach cieľom, ale prostriedkom.

Hlasová rozcvička v praxi

Hlasová rozcvička by nemala trvať viac než 5 minút. V nasledujúcej časti si uvedieme príklad hlasovej rozcvičky k literárnemu textu z knihy J. Pavloviča (1999) *Rozprávky ostrihané na ježka*.

Dunčo

Dnes nie je hocijako pekne, dnes je pekelné pekne. Dunčo leží pred svojou drevenou budovou, skrátka, budú, s jazykom vyplazeným ako kravata.

„Nedáš si, Dunčo, zmrzlinu?“ spýtala sa ho zmrzlinárka mačka.

„Akú máš?“

„Ako obyčajne, citrónovú, čokoládovú, jahodovú, ananásovú a punčovú.“

„Dobre, daj mi jednu dunčovú. Trojnásobnú!!!“

• dychové cvičenie – deti chodia voľne v priestore, motivujeme ich slovami, aby sa zhlboka nadýchli, lebo *dnes je svieži vzduch a bude pekelné pekne*. Sústredíme sa pri chôdzi na tichý a plynulý hlboký nádych a výdych.

Vyjadríme Dunča, ktorému je teplo a chladí sa vyplazením jazyka. *Dýchame s vyplazeným jazykom*, striedavo krátke nádychy a výdychy.

• fonačné cvičenie – precvičíme si posadenie hlasu do masky (rezonátorov) cvičením na jednom tóne. Keď bolo Dunčovi teplo, opakoval si (nádych a dvakrát si posmešne povzdychol)

záklonom hlavy môže objavovať, ako sa mení *farba hlasu* (uletel mi balón a volám za ním postupným dvíhaním hlavy – balón). Správne držanie tela v súčinnosti s držaním hlavy (pravý uhol brada a hrud') nám pomôže nájsť *prírodnú hlasovú polohu*. K fonačným cvičeniam patria aj tzv. *staccatové cvičenia*, tie nám rozcvičujú, resp. pomáhajú zintenzívňovať prácu bránice, ktorú potrebujeme na dýchanie a fonáciu (sme na štadióne – Štart! Pozor! Cieľ! Do-to-ho!). *Bránica* je zodpovedná za intenzitu výdychového prúdu, kvalitu

oslicu, tú oslicu Alicu; Zvrtla sa vrtuľa, vrtuľa vrtká). Pripomeniem, že artikulačnú nemožno oddeľovať od dychu, fonácie a rytmu.

Rytmické cvičenia

Rytmické cvičenia zaraďujeme v hlasovej rozcvičke ako posledné, pretože ich robíme súčasne s dychovými, fonačnými a artikulačnými. Naša reč je rytmická, spôsobuje to striedanie prízvukných a neprízvukných slabík (na prvej a tretej slabike slova). Práve rytmus je jeden z faktorov, ktorý môže narušiť

rozumie (kto to takto povedal, kedy, komu a prečo). Takýmto spôsobom môžeme u detí rozvíjať počúvanie a hovorenie s porozumením a klásť základy čítania a neskôr písania s porozumením.

doc. PaedDr. Dana Kollárová, PhD.,
Katedra pedagogiky
Pedagogická fakulta UKF v Nitre
Foto: Samphotstock

Literatúra:

KOLLÁROVÁ, D. 2014. *Hlasová rozcvička v materskej škole*. Bratislava : MPC, 2014. 37 s. ISBN 978-80-565-0028-6.

KOLLÁROVÁ, D. 2013. *Kniha ako hra : výchova detského čitateľa metódou tvorivej dramatiky*. Hlohovec : HTC media, 2013. 116 s. ISBN 80-970833-3-5.

PAVLOVIČ, J. 1999. *Rozprávky ostrihané na ježka*. Bratislava : IKAR, 1999. 44 s. ISBN 80-7118-761-5.

PIŤHA, P., HELUS, Z. 1998. *Vzdelávací program Obecná škola*. Praha : MŠMT ČR, 1998. 270 s. ISBN 80-7178-106-1.

– *pekne pekne, pekne pekne*. Dunčo si dal trojitú dunčovú zmrzlinu a cestou si pospevoval a poskakoval (stúpavá melódia). Nádych a (dvakrát za sebou) *pun-čo-vú, dun-čo-vú*. Predstavíme si, že Dunčovi spadla trojitá zmrzlina. Vyjadríme zvukom, ako padala z výšky. Deti navrhnu zvuk pádu (klesavá melódia) a padania (napríklad *žžžž-bl; puuu-bl*).

- artikulačné cvičenie – mľaskáme a robíme si chuť na zmrzlinu. Chytíme si do ruky imaginárnu zmrzlinu a lížeme čokoládovú, malinovú, citrónovú. Súčasne mimikou vyjadrujeme chute.

Z textu môžeme vybrať slová pre tieto jazykolamy, ktoré môžu deti dva-trikrát opakovať v zrýchlenom tempe: *kravata-lopata; pekne pekne; budova-búda-búdka; zmrzlinárka-kvetinárka; trojitú do ruky*.

- rytmické cvičenie – postavíme sa do kruhu a k zmrzline podľa chuti priradíme pohyb hrou na tele. Začneme jednou, dvoma a postupne budeme pridávať chute a pohyby, resp. zmrzliny. Napríklad *cit-ró-no-vá* (striedavo dupeme pravou a ľavou nohou), *čo-ko-lá-do-vá* (tlieskanie), *ja-ho-do-vá* (plieskanie o stehná), *a-na-ná-so-vá* (plieskanie o chrbát ruky, o zadok alebo o hrudník, o čelo) a *pun-čo-vá* (výskoky znožmo). Po takejto hlasovej rozcvičke môžeme prejsť k čítaniu textu alebo ďalším aktivitám súvisiacim s textom a literárny text môžeme prečítať až nakoniec. Dieťa je potom pozornejšie v počúvaní, lebo dokáže presnejšie pracovať s predstavivosťou.

Záver

Rečový prejav si kontrolujeme sluchom. Aj z toho dôvodu by sme mali venovať zvýšenú pozornosť nielen produktívnej stránke jazyka – *hovoreniu*, ale rovnako by sme mali podnecovať rozvoj sluchového a zrakového vnímania. V materskej škole vo všetkých formách činnosti by sme mali upriamiť pozornosť v súvislosti s hovoreným prejavom na správnu intonáciu, moduláciu vety, pretože vplyvajú na kontext, resp. na význam

informácie. Už deti v materskej škole, a to vo všetkých formách organizačných činností, môžeme podnecovať na funkčnú intonáciu slov, slovných spojení alebo jednoduchých viet. Veď hovorenie a počúvanie ako súčasť komponentov gramotnosti sa stávajú pre dieťa

nástrojom učenia a základom jeho individuálneho emocionálneho rozvoja. Takýmto systematickým prístupom k hlasovému (tvorba hlasu), ale aj správne- a plynulému rečovému prejavu podnecujeme deti na aktivitu, cieľnú pozornosť, logické myslenie a emocionálne zaujatie. Podmienkou takéhoto prístupu však je, aby mal atribúty hry, teda napätie, uvoľnenie, zážitok. Rovnako je žiaduce, aby všetky aktivity z hľadiska ich obsahu a voľby cvičení korešpondovali so záujmami detí, aby boli slová pre deti obsahovo bohaté na predstavivosť a obrazotvornosť, mali by vyvolávať zároveň pozitívne emócie.

Práve hra v role s predstavou situácie nám pomôžu, aby dieťa zapojilo vlastnú predstavivosť a hlas ho bude v tejto situácii viesť. Takto spätne môže učiteľka zistiť, či dieťa danému slovu, slovnému spojeniu rozumie, resp. ako mu

ABSTRAKT:

Kollárová D., 2019: Hlasové rozcvičky v materskej škole ako prostriedok hovorenia a počúvania s porozumením

Článok analyzuje tvorivé didaktické jazykové cvičenia v materskej škole. Práve predškolský vek je dôležitým obdobím, keď treba u detí rozvíjať rečový prejav. Vhodným využitím literárnych textov, podnecovaním sluchového vnímania a využitím rolových hier podnecujeme u detí rečový prejav a učíme ich, ako funguje jazyk v reálnych situáciách. Vhodné sú pravidelné hlasové rozcvičky, dychové cvičenia a zážitkové učenie.

Kľúčové slová: dieťa, sluchové vnímanie, reč, výslovnosť, rolová hra.

Recenzovali: R. Kubovčíková,
E. Klikáčová

Keď príroda vychováva a škola je druhým domovom

Vidiecke internátne školy domáceho typu

ABSTRACT:

Matulčíková M., 2019: Wenn die Natur erzieht und die Schule ist das zweite Heim. Familienmodell der Land-Internatschulen

Der Beitrag nähert den Model der Internatschule, der im Europa die pädagogische Bewegung geöffnet hat, und die sich später als die Bewegung für die alternative Schulen betrachtet hat. Die Begründer „New school Abbotsholme“ bemühten sich um den Familienmodell in der Internatschule. Sie wollten erzieherische und der heilige Kraft der Natur ausnutzen und den älteren Kindern und der Jugendlichen die Möglichkeit zu bieten, das Abenteuer zu erleben. Die Schule existiert bis jetzt, im Laufe der Jahren hat sich modernisiert, und meldet sich stolz zu ihrer Tradition.

Schlüsselwörter: Alternative Schulen, New school Abbotsholme, Landschule, Erziehung in der Natur, Erziehung in der Gesellschaft.

Výchovný význam prírody, lesov, lúk, hôr, jazier, prípadne mora je zaujímavým príkladom pedagogického zmysľovania, ktoré vyústilo do tej časti pedagogickej praxe škôl, ktoré v súčasnosti označujeme ako alternatívne. A nemýli sa ten, kto uvedie príklad lesných materských škôl. Vo svete môžeme nájsť aj lesné základné školy. Pritom samotná myšlienka – pedagogicky využiť prírodu ako prostriedok zúšľachtovania duší mladých ľudí – je staršia ako prvé podoby vidieckych internátnych škôl domáceho (rodinného) typu, ktoré v rámci reformno-pedagogického hnutia otvorili cestu k alternatívnym školám. Za historicky prvou internátnou školou v prírode New School Abbotsholme v roku 1889 nasledovali podobné internátne školy v Nemecku, vidiecka internátna škola domáceho typu v Ilsenburgu (1898), Haubinda 1901, Bienerstein 1904, Odenwaldschule P. Geheeba, Zámok Salem Kurta Hahna 1920 a ďalšie (podrobnejšie o tom M. Matulčíková: Reformno-pedagogické a alternatívne školy 2007), ktoré vznikali nielen na území Nemecka, ale aj Švajčiarska a Francúzska. Z dávnejších historických

osobností treba spomenúť aspoň Johna Locka, J. H. Pestalozziho, M. Montaignesa a hlavne J. J. Rousseaua.

Stiahnutie z miest a návrat k prírode bolo bytostne späté s uvedomením si významu (predovšetkým morálnej) výchovy mladých ľudí a rizika vystavenia mladých chlapcov a dievčat škodlivým vplyvom mestského životného štýlu a mestského ne/kultúrneho prostredia. Zakladatelia škôl si boli vedomí zodpovednosti za duševné dozrievanie mladých ľudí a pociťovali potrebu všestranného rozvíjania ich duševného obzoru. Preto sa v pedagogických konceptoch týchto škôl venovala veľká pozornosť všetkým dobovým a neskôr aj moderným typom umenia: divadelné, výtvarné, hudobné. Preto mnohé školy využívali prostredie starých zámkov s krásnou architektúrou – v jednej z nich napr. žiaci stolujú v gotickej jedálni (Max Rill Schule), prípadne obývajú domčeky, ktoré sú pomenované podľa významných mysliteľov (Platón, Pestalozzi, Humbolt, Goethe). A preto zostáva doposiaľ srdcom každej školy tohto typu rozsiahla knižnica (aj keď je v súčasnosti vybavená modernými informačnými zdrojmi).

K programovému základu týchto škôl patrili aj hodnoty, ktoré v súčasnosti spájame s prosociálnosťou – a v praxi škôl predstavovali spolupatričnosť, službu bližnému, aktívnu službu v záchranníctve (požiarníctve, horskej či pobrežnej záchranníckej službe), v pomoci slabším a odkázaným v sociálnej oblasti. Prvé školy tohto typu sa vážne zamýšľali nad potrebou ľudsky zažiť a spracovať situácie víťazstva a prehry v morálnom zmysle slova: zodpovedné víťazstvo a čestná subordnácia. To, samozrejme, súviselo s rozvíjaním úcty k rôznym typom práce vrátane práce fyzickej a táto práca bola súčasťou výchovného programu mladých ľudí, s ktorými sa neskôr počítalo pre vedúce pozície v štáte.

Neoddeliteľnou súčasťou posilnenej výchovy bola telesná výchova, rozvíjaná v rámci rozmanitých športových aktivít. Výchovný význam športu mal hlbšie základy a tie súviseli s fyzickou

odolnosťou, so schopnosťou prekonávať prekážky, upevnením čestnosti, statočnosti a zodpovednosti za spoluhráčov, za tím.

New School Abbotsholme

(Derbyshire, Spojené kráľovstvo)

Prvú vidiecku internátnu školu domáceho typu založil Cecil Reddie (1858 – 1932) v roku 1889 a z jej názvu možno usudzovať, že v jej obraze sa zrkadlili pedagogické nádeje a nové myšlienky o príprave mladých ľudí pre lepšiu budúcnosť.

Škola v poňatí C. Reddieho mala posilniť svoju výchovnú funkciu, táto požiadavka vychádzala z kritiky dobovej školy a vzdelávania, ktorú C. Reddie publikoval v knihe *Miseducation* (1888). „Namiesto výchovy srdca sme im vnútili čisto technické poznatky, a to v oblastiach, ktoré sú pre život nepodstatné“ (Reddie, 1901, s.16). Za dôležité považoval uvádzanie detí do ich prostredia a do života tak, aby boli schopné zlepšovať oboje. Toto uvádzanie, výchova a vzdelávanie mali byť realizované v zmysle dvoch princípov: disciplína a láska. Disciplína sa odrážala v dennom poriadku, ktorý mal svoju zimnú a letnú verziu (v zime bol program posunutý o hodinu neskôr). Z prehľadu denného programu školy môžeme získať celkový pohľad na spájanie výchovy a vzdelávania v tejto škole (Kasper, 2008, s. 92).

Reddiemu išlo o to, aby výchova, ktorú chlapcom poskytoval, bola pôsobivá. Hudba, spev a estetické prostredie auly („kaplnky“) s farebnými oknami a obrazom Raffaelovej Sixtínskej Madony pôsobili povznášajúcim dojmom. Náročná práca pod šírým nebom, práca v dielňach s konkrétnym užitočným vy-

Tabuľka 1: Letný prehľad denných aktivít v New School Abbotsholme

6.10	Budíček, umytie tela studenou vodou, ranný pokrm: mlieko a sušienky
6.30	Zhromaždenie a beh pozdĺž hraníc abbotsholmskej školy
6.45 – 7.30	1. vyučovacia hodina
7.30	Zhromaždenie v školskej aule, etická pobožnosť so spevom, čítaním (nielen z Biblie) a so spevom
7.45	Raňajky (boli výdatné a pestré, z veľkej časti z vlastnej produkcie)
8.05	Kontrola poriadku a čistoty v izbách i na toaletách
8.15	Hudba (nástrojová hudba, spev)
8.30 – 10.15	Vyučovací blok: jazyk a história
10.15 – 10.45	2. raňajky
10.45 – 11.30	Vyučovací blok: matematika a prírodné vedy
11.30 – 12.30	Kúpeľ v rieke
13.00	Obed
13.30 – 13.45	Prednáška: hudba, literatúra
13.45 – 14.45	Kreslenie, práca v dielnach
15.00 – 16.45	Práca v záhrade
16.45 – 17.15	Kúpeľ a prezlečenie
17.15 – 18.00	Vyučovanie
18.00	Večera
18.30 – 19.30	Hudba
19.30 – 20.30	Opakovanie a príprava do školy
20.30	2. večera
20.45	Modlitba
21.00	Večierka

sledkom (potraviny, výrobky, stolárske, sústružnícke produkty a výrobky využívané v domácnosti a v hospodárstve) posilňovali vedomie zodpovednosti a pevné sebavedomie. Športové zápasy (ragby, box) učili chlapcov čestne vyhrať a dôstojne prehrať.

Zaujímavé boli aj prístupy k vyučovaniu materinského jazyka i cudzích jazykov – do popredia sa dostali živé jazyky, klasické sa vyučovali až vo vyšších ročníkoch. Zmyslom vyučovania materinského jazyka bolo priviesť žiakov k pochopeniu duchovného života vlastného národa. Cudzí jazyky vyučovali učitelia príslušnej národnosti a vo vyučovaní vychádzali z konverzácie. Tieto živé rozhovory dopĺňalo čítanie, písanie a gramatika. Vyučovanie jazyka sa spájalo so zemepisom a s dejepisom, jazykové vyučovanie využívalo kultúrne dejiny a zemepis. Napríklad 11- až 12-roční žiaci sa zaoberali opisom francúzskej dediny a potom dostali mapu, aby „v duchu“ cestovali po krajine, samozrejme, po francúzsky. H. Lietz výsledky tejto metodiky vyučovania hodnotil ako prekvapujúco výborné (H. Lietz 1897).

Abotsholmská škola v súčasnosti

Je elitnou, koedukovanou a modernou školou, ktorá si ctí a zachováva tradície. Navštevuje ju priemerne 280 žiakov, z toho asi 150 žiakov býva v jej areáli, ostatní žiaci dochádzajú a využí-

vajú aj možnosti outdoorových aktivít. Vyučovanie prebieha v malých triedach, priemerný počet žiakov na jedného učiteľa je 12. Každé dieťa má svojho študijného poradcu, tútora. Štúdium je rozdelené do troch stupňov: Junior Department (5- až 10-roční žiaci), Senior Department (11- až 16-roční žiaci) a Sixt Form, ktorá predstavuje dvojročnú prípravu na záverečné skúšky a na univerzitu. Podľa informačných materiálov školy jej absolventi úspešne pokračujú v štúdiu na prestížnych univerzitách (Oxford a Cambridge).

Je zaujímavé, že tento typ školy, pôvodne vytvorený pre mladých chlapcov, v súčasnosti ponúka vzdelávanie aj pre deti v ranom veku, stupne poskytova-

ného vzdelania zodpovedajú našim materským školám a označované sú ako: Pre-Prep School a Prep School (URL1). Vekové rozdelenie detí nie je striktné, stupeň vzdelávania Prep-School sa voľne prelína s nasledujúcim stupňom Junior Department. V kurikulárnych dokumentoch všetkých stupňov vzdelávania sa zdôrazňuje jedinečnosť každého dieťaťa a požiadavka prispôbiť vzdelávaciu ponuku potrebám a záujmom detí. Odlišnosť dieťaťa sa nechápe len ako dôvod na rešpekt, ale aj na oslavu. Škola má spracovaný systém podpory detí s rozšírenými vzdelávacími potrebami.

Školský deň v Abbotsholme

Je podriadený podmienkam života školského spoločenstva. Po raňajkách si deti plnia povinnosti na farme a o 8.30 sa schádzajú v „kaplnke“ na ranné zhromaždenie. Dopoludňajšie vyučovanie sa začína o 9.00 hod. a trvá do 12.30 hod., po obede pokračuje do 17.00 hod. V rámci vyučovacieho času prebiehajú športové, jazdecké, umelecké aktivity (orchester, zbor, divadlo), ktoré sa pravidelne striedajú. Po večeri nasleduje práca na domácich úlohách a záujmové aktivity, organizované do klubov: šachový, modelársky klub, klub španielčiny. V škole sa veľký priestor venuje rozvoju komunity, spoločným rozhovorom a reflexii skúseností a zážitkov žiakov.

Každé dieťa, žiak má osobného tútora, ktorý priebežne sleduje jeho rozvoj, nielen jeho vzdelávacie výsledky. Je v kontakte s rodičmi a v prípade potreby konzultuje problémy s ostatnými členmi pedagogického zboru.

Škola má zvláštnu atmosféru, ľudia sa navzájom poznajú a denne stretávajú, sú zainteresovaní na živote všetkých navzájom ako spoločenstva.

Hudba je integrálnou súčasťou života v Abbotsholme, žiaci sa učia hrať na hudobnom nástroji, spolu s učiteľmi sú

členmi orchestra i speváckeho zboru. Škola organizuje koncerty, výstavy a divadelné predstavenia. V umeleckej práci sa uplatňujú tradičné i nové materiály i techniky, od tradičnej maľby až po film a hightech. V roku 2000 otvorili vlastné školské divadlo so 120-miestnym hľadiskom. Zaujímavosťou je odbor dramatická výchova, ktorú možno študovať ako učebný predmet a z tohto predmetu aj maturovať.

Na pozemkoch v bezprostrednom okolí školy sa nachádzajú polia a pasienky, škola má vlastnú farmu s hospodárskymi budovami. Deti sa učia pestovať zeleninu, starať sa o drobné úžitkové

dzajú. Táto možnosť je daná aj tým najmladším deťom od veku 24 mesiacov. Ich vzdelávacie programy využívajú už vytvorené učebné prostredie vidieka s možnosťami aktivít, s ktorými je vidiek spojený: lúky, pasienky, skaly, stajne, záhrady, remeselné dielne, priestory pre rôzne typy umení.

Abbotsholmská škola sa snaží primeraným spôsobom a na programovom základe využiť tieto podmienky aj pre celkom malé deti, od dvoch rokov veku. Rodičia detí si môžu vybrať doplnďajšie zamestnanie alebo celodenný pobyt dieťaťa v škole (týždenný rozvrh zamestnaní je v texte uvedený nižšie). Základným poslaním predškolských za-

ak je vzdelávanie dobrodružstvom, potom v Abbotsholme sa začína už v predškolskom veku. Pedagogické tímy sa snažia vytvoriť deťom príjemné rodinné prostredie. Deti chápu ako individuality a starajú sa o to, aby mohli rozvinúť rôzne nadania. Na druhej strane sa od detí očakáva milé a ohľaduplné správanie voči iným, škola sa usiluje rozvíjať v deťoch silný zmysel pre osobnú zodpovednosť a v tomto zmysle aj excelentné správanie.

Deti v predškolskom veku majú príležitosť zapájať sa do nezvyčajných aktivít – kempovanie, turistika, kanoistika, horolezectvo, stávanie zvieracích nór

zvieratá (sliepky, zajace), pomáhajú pri starostlivosti o ovce a kravy, pestujú kvety, trávniky a okrasné ploty. Abbotsholmská škola má aj jazdecké centrum, každé dieťa má možnosť naučiť sa jazdiť na koni, interné materiály školy uvádzajú, že vychovala aj mnohých profesionálov. Študentom ponúka množstvo športových aktivít, okrem jazdeckých pretekov tenis, squash, plávanie, ľahkú atletiku i posilňovanie vo fitnesscentre. Integrovanou súčasťou abbotsholmskej školy sú tzv. outdoorové aktivity, ktoré spoločne prežívajú učitelia a žiaci. Pravidelne sa konajú letné tábory a jesenná turistika, okrem toho pešia turistika, horolezectvo, splavy, jaskyniarstvo. Popularitu si získali výpravy do Pyrenej a transylvánskych Álp, návšteva základného tábora pod Mount Everestom a Anapurnou v Himalájach a iné.

Materská škola v koncepte školy v Abbotsholme

Aj keď je súčasná škola v Abbotsholme z historického aspektu internátnou školou, podobne ako iné nemecké školy tohto typu, aj Abbotsholme prijíma do školy žiakov z regiónu, ktorí na vyučovanie (a voľnočasové aktivity) dochá-

riadení v Abbotsholme je podpora rozvoja dieťaťa a jeho učenia. Dieťa pre svoj rozvoj potrebuje bezpečné, priateľské prostredie, podporujúce prirodzenú potrebu dieťaťa poznávať. Pedagogické tímy v Abbotsholme sa starajú o rozvoj a učenie dieťaťa v tzv. primárnych a špecifických oblastiach.

Primárne oblasti výchovy a vzdelávania detí predškolského veku sú:

1. Osobnostný, sociálny a emocionálny rozvoj (utváranie vzťahov, sebadôvera a sebavedomie, sebaovládanie emócií a vlastného správania)
2. Telesný rozvoj (hrubá a jemná motorika, zdravie a sebaobsluha)
3. Komunikácia a jazyky (počúvanie a pozornosť, porozumenie, hovorenie)

Špecifické oblasti sú:

1. Čitateľská gramotnosť (čítanie, písanie)
2. Matematika (počítanie, tvary, priestor, meranie)
3. Porozumenie svetu (ľudia a spoločensvá, svet, technológie)
4. Umelecké vyjadrenie a tvorba (dizajn) – (poznávanie a používanie médií a materiálov, obrazotvornosť)

a skryš. Pestujú rastliny aj na vlastný konzum, pomáhajú starať sa o zvieratká na farme, majú možnosť učiť sa jazdiť na koníkoch. Učiteľský zbor je presvedčený, že aktivity realizované vonku sú aspoň také dôležité pre rozvoj predškolačka ako zamestnania v školských triedach (URL2).

Organizácia výchovno-vzdelávacej práce pre deti v predškolskom veku (Pre-Prep School) vychádza z prirodzenosti dieťaťa a sleduje edukačné ciele pre tento stupeň vzdelávania.

Patrí k prirodzenosti dieťaťa, že poznáva svoje okolie od momentu svojho narodenia, preto sú základom pedagogickej práce v Abbotsholme hrové aktivity, pozorovanie a experimentovanie, rôzne aktivity a ručné práce. Denný režim detí v ranom veku zahŕňa celý rad zamestnaní, ako je gymnastika, skúmanie a sledovanie, prírodovedné poznávanie a utváranie, hudobné aktivity, tanec a pohyb, francúzština s radosťou, kreatívne pečenie. Týždenný rozvrh činností približuje tabuľka (URL3).

Jasle a materská škola majú rozpis služieb rodičov, ktorí sa môžu zapojiť do pedagogickej práce s deťmi. V rámci

Tabuľka 2: Týždenný prehľad činností

Hodiny	Pondelok	Utorok	Streda	Štvrtok	Piatok
8.00			Príchod detí, registrácia		
8.00 – 9.10			Voľná hra detí a aktivity		
9.10 – 9.20			Čas na stretnutie na kruhu		
9.20 – 10.45			Voľná hra, čítanie, počítanie, tvorba, desiata		
10.45 – 11.45	Hudba	Prírodoveda	Francúzština	Ručné práce	
11.45 – 11.55			Stretnutie na koberci, rozprávanie		
12.00 – 12.40			Obed v jedálni		
13.00	Ukončenie dopoludňajšieho, začiatok odpoľudňajšieho zamestnania				
13.00 – 13.30			Popoludňajšia registrácia a rozprávanie príbehov		
13.30 – 14.30	Pečenie Telocvik	Outdoorové aktivity	Hudba, pohyb	Farma Kone	
14.30 – 15.00			Rozprávanie a pesničky		
15.00 – 16.00			Voľná hra a aktivity		
16.00 – 16.30			Čaj		
16.30 – 17.00			Voľná hra/príbehy		
17.00			Koniec popoludňajšieho/denného zamestnania		

školy existuje špeciálna miestnosť na stretávanie rodičov s pedagogickými zamestnancami a medzi sebou navzájom. Škola pripisuje veľký význam rodine a rodinnej výchove, vzájomnú spoluprácu považuje za dôležitý prostriedok podpory rozvoja dieťaťa.

to finančná náročnosť prevádzky školy. Ak chce zabezpečiť aj profesionálov pre rozmanité druhy edukačných aktivít aj príslušné materiálne vybavenie, musí sa to odraziť na výške školného. Komplikuje sa aj organizačná stránka niektorých aktivít – tam, kde vstupuje do

Literatúra:

CIPRO, M. C. REDDIE. 1993. *Inšpirátor nových škôl*. In *Pedagogická revue*, č. 5/6.

KASPER, T. 2008. *Německé venkovské výchovné ústavy*. Praha: UK. 272 s. ISBN 978-80-7290-351-1.

RÝDL, K. 1994. *Alternativní pedagogické hnutí současné společnosti*. Brno: M. Zeman. 261 s. ISBN 80-900035-8-3

SKIERA, E. 2003. *Reformpädagogik in Geschichte und Gegenwart*. Wien, Oldebourg Verlag. 517s. ISBN 3-486-27413-9.

Internetové zdroje:

URL1: Abbotsholme Pre-prep Development. Dostupné on-line: <http://www.abbots-holme.co.uk/Pre-Prep-School> [cit. 2019-05-01].

URL2: Abbotsholme Pre Prep School. Dostupné on-line: http://www.abbots-holme.co.uk/write/Documents/Pre-Prep_Prospectus.pdf [cit. 2019-05-01].

URL3: Abbotsholme school. Dostupné on-line: http://www.abbots-holme.co.uk/write/Documents/Abbotsholme_school_Prospectus_2012_-_2015.pdf [cit. 2019-05-01].

Záver

Vidiecke internátne školy domáceho typu sú zaujímavým príkladom toho, ako rozvíjať celú osobnosť dieťaťa, usilujú sa o priblíženie k antickému ideálu kalokagatie. Určite zaujmú postupy celostného rozvoja osobnosti detí, vyzdvihnutie umení a remesiel, ako aj fyzickej práce. Nezvyčajné je nie vnesenie dobrodružstva do školského života, ale jeho prepojenie dobrovoľníctvom (záchrannárstvo). Čím však tento typ školy celkom vyniká, je pestovanie ľudských vzťahov. Nie každé dieťa má šťastie na chápaných rodičov a harmonické rodinné prostredie a v tomto môže škola poskytnúť pozitívne vzory aj určitý druh „liečivej sociálnej náplasti“.

Bohatý pedagogický koncept školy si však vyberá svoju daň. V prvom rade je

brodružstvo, treba zabezpečiť bezpečie detí. Poslednou citlivou otázkou je riziko možného zneužitia (aj sexuálneho) detí v internátnych školách. Prevencia si v tomto prípade vyžaduje mimoriadne premyslenú organizačnú štruktúru riadenia so silnou transparentnosťou, viacnásobnou kontrolou a supervíziou a policajnými previerkami všetkých zamestnancov (podrobnejšie o tom interný materiál Odenwaldschule: www.odenwaldschule.de). V každom prípade tento typ školy zaujme citlivého pedagóga, ktorý vníma potrebu spojenia ľudí s prírodou a ktorý cíti potrebu prepletenia ľudských vzťahov v škole.

doc. PhDr. Mária Matulčíková, CSc.,
Filozofická fakulta
UK Bratislava

Foto: Samphotostock

ABSTRAKT:

Matulčíková M., 2019: Keď príroda vychováva a škola je druhým domovom. Vidiecke internátne školy domáceho typu.

Príspevok približuje model internátnej školy, ktorý v Európe otvoril pedagogické hnutie, ktoré sa neskôr chápalo ako hnutie za alternatívne školy. Zakladatelia New School Abbotsholme sa usilovali o rodinný typ vzťahov v internátnej škole, chceli využiť výchovnú a liečivú silu prírody a poskytnúť starším deťom a mladistvým možnosť zažiť dobrodružstvo. Škola existuje doposiaľ, aj keď sa zmodernizovala, hrdosť sa hlási k svojim tradíciám.

Kľúčové slová: Alternatívne školy, Nová škola v Abbotsholme, vidiecka škola domáceho typu, výchova prácou, v prírode, výchova v spoločenstve.

Recenzovali: H. Oriechíková, B. Kováčová

Gratulujeme kolegyni **PaedDr. Eve Klikáčovej**, špecialistke pre vzdelávanie a projekty, ktorá oslávila v máji pekné životné jubileum 60 rokov.

Milá Evička,
prajeme Ti pevné zdravie,
veľa lásky, spokojnosť, pohodu
a ešte veľa rokov naplnených
radosťou a šťastím v rodinnom
i spoločenskom živote.

Prečo je potrebné mať ZO OZ PŠaV na škole?

1. Jednotlivec nezmôže nič, ale organizovaná skupina áno, oveľa, oveľa viac.
2. Štátom uznaná organizácia na ochranu práv zamestnancov sú odbory.
3. Jedine odborová organizácia môže kolektívne vyjednávať, tým zlepšovať pracovné podmienky a život zamestnancov.
4. Aj keď Kolektívna zmluva vyššieho stupňa (KZVS) platí pre všetkých zamestnancov, je potrebné si uvedomiť, že v podnikovej kolektívnej zmluve (čiže v škole) je možné dohodnúť lepšie a špecifikované výhody. V KZVS sú odseky, ktoré neurčujú príkazovo platné výhody, ale odporúčané benefity, ktoré je možné dohodnúť v kolektívnej zmluve.
5. Veľmi podstatné sú podmienky BOZP a dohľad nad plnením povinností zamestnávateľa v tejto oblasti je tiež vo výhradnej právomoci ZO.
6. Sociálny fond je neoddeliteľnou súčasťou kolektívnej zmluvy.
7. Funkcionári ZO – členovia výboru ZO majú rôzne povinnosti, ale aj práva a ochranu. Najvýznamnejšia je ochrana členov príslušného odborového orgánu, ktorá vyplýva zo Zákonníka práce (§ 240). V zmysle tohto ustanovenia nemôže zamestnávateľ rozviazať pracovný pomer s týmito osobami pre nadbytočnosť bez súhlasu príslušného odborového orgánu. Člen výboru nemôže byť šikanovaný alebo inak postihovaný za činnosť v odboroch.
8. V prípade akýchkoľvek pracovnoprávných problémov OZ PŠaV na Slovensku bezplatne poskytuje právnu ochranu svojim členom.

PaedDr. Miroslav Kováč,
predseda KR ZZŠ Nitra

Aktuality zväzu

Ročník XXVIII. ~ Číslo II
Jún 2019

Vydáva
**Odborový zväz pracovníkov
školsťva a vedy na Slovensku**

Redakčná rada:
doc. Ing. Miroslav Habán, PhD.
– predseda redakčnej rady
RNDr. Ingrid Gamčíková
PaedDr. Eva Klikáčová
Mgr. Renáta Kubovčíková
Mgr. Juraj Stodolovský
Ing. Ivan Šoš, PhD.

Redakcia:
Vajnorská 1, 815 70 Bratislava
telefón: +421 2 502 40 421
www.ozpsav.sk

Grafické spracovanie,
korektúra textov, tlač:
MUSICA LITURGICA, s. r. o.,
Bratislava

Distribúované pre členov
Odborového zväzu pracovníkov
školsťva a vedy na Slovensku

Náklad: 3 400 ks

Príspevky posielajte e-mailom
na: haban@ozpsav.sk

Časopis vychádza s finančnou
podporu Ministerstva školstva,
vedy, výskumu a športu SR

ISSN 1338 – 7960

Vážení čitateľa,
vážení členovia OZ PŠaV,

radi by sme vám prinášali zaujímavejší a hodnotnejší obsah každého čísla časopisu Aktuality zväzu. Budeme radi, ak svojimi príspevkami, podnetmi, názormi obohatíte obsah v ďalších číslach vydania Aktualít zväzu. Vítané sú i odborné, recenzované články, ktoré prispievajú k napredovaniu regionálneho a vysokého školstva, k lepšiemu postaveniu zamestnancov rezortu školstva a profesijnému rastu čitateľov časopisu. Vaše príspevky posielajte, prosím, na adresu redakcie.

Redakčná rada časopisu
Aktuality zväzu

Chata Čingov

detské ihrisko

altánok s grilom

Vaša dovolenka a Slovenskom raje!

Vychutajte si nové zážitky v krásnom prostredí Národného parku Slovenský raj, doprajte si vysnívaný oddych a relax!

Rekreačné zariadenie OZPŠaV na Slovensku - Čingov sídli neďaleko mesta Spišská Nová Ves, v lokalite Čingov, známej vstupnej brány do Slovenského raja.

Zariadenie má kapacitu 36 pevných lôžok, 4 prístelky a ponúka parkovanie priamo pri chate. Na prípravu stravy možno využiť kuchyňu, kompletne vybavenú riadom, sporákom, mikrovlnnou rúrou, chladničkami, mrazničkou a ďalšími elektrospotrebičmi. Stravovanie je možné aj v blízkej reštaurácii Lesnica (200 m), v hoteli Čingov alebo v neďalekom salaši.

Rekreačné zariadenie OZPŠaV Čingov je situované v tichom prostredí a ponúka dostatok priestoru pre rôzne voľnočasové, športové a teambuildingové aktivity v prírode Národného parku Slovenský raj. Športovo zdatní návštevníci si môžu zapožičať horské bicykle, k dispozícii majú tiež stolný futbal, biliard, stolný tenis a ďalšie športové náčinie. Zariadenie je ideálnym východiskovým bodom pre turistiku a športovanie. V okolí je možné zabezpečiť jazdu na koni, vyhlídkové lety, služby horského vodcu.

Zariadenie disponuje menším wellnessom (sauna, vírivka), no aj v okolí sa poskytujú rôzne služby: sauny, masáže a bazén s 31 °C vodou v hoteli Čingov (500 m), termálne kúpalisko Vrbov (18 km), Akvapark Aquacity Poprad (20 km), kúpalisko s krytou plavárňou Spišská Nová Ves.

Počas zimnej sezóny sú v blízkom okolí nasledujúce možnosti lyžovania: Rittenberg Spišská Nová Ves, Ski centrum Mraznica, Ski centrum Levoča, Plejsy Krompachy.

Atrakcie v okolí: ZOO Spišská Nová Ves, Spišský hrad - Spišské Podhradie, Levoča - Kežmarok - gotická cesta, Dobšinská ťažová jaskyňa, Demänovská jaskyňa, Dardanely.

e-mail: rz.cingov@atlas.sk, mobil: +421 918 901 773

Tešíme sa na Vašu návštevu!

www.chatacingov.eu

Direktor – portál pre riaditeľov škôl

Portál Direktor rozširuje portfólio vydavateľstva Wolters Kluwer SR v oblasti on-line produktov. Monitoruje aktuálne informácie z oblasti školstva, výchovy a vzdelávania z hodnoverných zdrojov. Ponúka spektrum obsahovo štruktúrovaných informácií (viac ako 6 500 príspevkov) s rýchlym a jednoduchým používateľským prístupom v sekciách: *Aktuality* * *Riadenie školy* * *Projekty* * *Kalendár udalostí* * *Legislatíva* * *Kontinuálne vzdelávanie pedagógov* * *Časopis s archívom od roku 2013*.

Objednávka:
<https://www.direktor.sk/sk/objednavka>

CROCUS

*Vaše rekreačné zariadenie
vám slúži už 25 rokov.*

Rekreačné zariadenie OZ PŠaV CROCUS
 Kežmarské Žľaby 12
 059 60 Tatranská Lomnica
 Tel./fax +421 (0) 524 468165
 GSM: +421 (0) 911 273 488
 e-mail: rzcrocus@stonline.sk

Tešíme sa na vašu návštevu!